

YARGITAY KARARI

Yargıtay Başkanlığından:

**YARGITAY İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME
BÜYÜK GENEL KURULU KARARI**

ESAS NO : 2022/2
KARAR NO : 2025/1
KARAR TARİHİ : 21.03.2025

ÖZET: Tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyması mümkündür.

I. GİRİŞ**A. İctihatları Birleştirme Başvurusu:**

Başvurucu vekilinin 17.02.2021 tarihli dilekçesinde; tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına bloke koymasının mümkün olup olmadığı konusunda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 11. Hukuk Dairesi, kapatılan 13. Hukuk Dairesi ve kapatılan 19. Hukuk Dairesi arasındaki içtihat ve uygulama farklılığı bulunduğu belirtilerek içtihatların birleştirilmesine karar verilmesi talep edilmiştir.

B. Görüş Aykırılığının Giderilmesi İstemine Konu Kararlar:

-Başvuru dilekçesinde belirtilen ve tüketici kredisi sözleşmesindeki talimat doğrultusunda emekli maaşı üzerine bloke konulmasının mümkün olduğu yönündeki kararlar:

Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 19.11.2020 tarihli, 2020/7367 Esas, 2020/6809 Karar sayılı kararı (Başvurucunun taraf olduğu dava dosyasında verilen karar).

Yargıtay (kapatılan) 13. Hukuk Dairesinin;

22.04.2020 tarihli, 2020/1314 Esas, 2020/3586 Karar,

02.03.2020 tarihli, 2019/1944 Esas, 2020/2971 Karar,

02.03.2020 tarihli, 2017/9355 Esas, 2020/2974 Karar sayılı kararları.

Yargıtay (kapatılan) 19. Hukuk Dairesinin 04.11.2019 tarihli, 2019/2454 Esas, 2019/4971 Karar sayılı kararı.

-Başvuru dilekçesinde belirtilen aksi yöndeki kararlar:

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin;

24.02.2020 tarihli, 2018/4565 Esas, 2020/1896 Karar,

25.03.2019 tarihli, 2018/106 Esas, 2019/2249 Karar,

12.12.2018 tarihli, 2017/3082 Esas, 2018/7873 Karar,

04.12.2018 tarihli, 2017/2115 Esas, 2018/7603 Karar,

19.09.2018 tarihli, 2017/1077 Esas, 2018/5424 Karar,

03.10.2018 tarihli, 2017/30 Esas, 2018/5951 Karar,
17.09.2018 tarihli, 2016/14469 Esas, 2018/5359 Karar,
25.06.2018 tarihli, 2016/13465 Esas, 2018/4733 Karar sayılı kararları.

-Görüş yazılarında belirtilen ve inceleme sırasında tespit edilen kararlar:

Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin;

20.10.2020 tarihli, 2020/3886 Esas, 2020/5962 Karar,

29.09.2020 tarihli, 2020/9537 Esas, 2020/5040 Karar sayılı kararları.

Yargıtay (kapatılan)13. Hukuk Dairesinin;

21.05.2020 tarihli, 2017/7608 Esas, 2020/3866 Karar,

12.03.2020 tarihli, 2019/6324 Esas, 2020/3250 Karar sayılı kararları.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun;

07.03.2018 tarihli, 2017/13-2899 Esas, 2018/420 Karar (bloke konulmasının mümkün olduğu yönünde),

24.06.2021 tarihli, 2017/13-1980 Esas, 2021/829 Karar (bloke konulmasının mümkün olmadığı yönünde),

22.02.2022 tarihli, 2021/13-144 Esas, 2022/164 Karar (bloke konulmasının mümkün olmadığı yönünde),

10.02.2022 tarihli, 2019/11-565 Esas, 2022/108 Karar (bloke konulmasının mümkün olmadığı yönünde),

31.01.2024 tarihli, 2023/3-52 Esas, 2024/29 Karar (bloke konulmasının mümkün olduğu yönünde) sayılı kararları.

C. İçtihadın Birleştirilmesi Talebiyle İlgili Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulunun Görüşleri:

Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 22.03.2021 tarihli yazısında özetle; Yargıtay işbölümüne göre konunun artık yalnızca 3. Hukuk Dairesinin görev alanına girdiği, uygulamada bu tip davaların henüz icra takibi aşamasına geçilmeyen ihtilaflarda ve çoğunlukla da sözleşme sırasında verilen talimat doğrultusunda emekli maaşından taksitler kesilerek ödeme yapılıp kredi borçları ödendikten sonra veya bu şekilde ödeme yapılmaktayken bu talimatın mevzuat gereğince geçersiz olduğu ve sözleşme hükmünün de haksız şart teşkil ettiği iddiasıyla açıldığı, emekli maaşından kesinti yapılmasına ilişkin muvafakatin geçerli olup olmayacağı, haksız şart teşkil edip etmediği hususunun tüketici hukuku ile sözleşme hukukunun temel kuralları çerçevesinde her somut olayın özelliğine göre yapılan inceleme ile ayrı ayrı değerlendirildiği, bu kapsamda Dairenin yerleşmiş içtihatlarının sözleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde imzalanmış bir muvafakat hükmünün taraflar için bağlayıcı olacağı, ahde vefa prensibinin de bunu gerektirdiği, aksi yöndeki bir kabulün vadesi gelmiş ve borçlusu tarafından ödenmiş taksit tutarlarının istirdadını istemek gibi iyi niyet ve dürüstlük kurallarına aykırı bir sonuç doğuracağı yönünde olduğu belirtilmiş, içtihat farklılığının kendi görüşleri doğrultusunda birleştirilmesi gerektiği görüşü bildirilmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 08.04.2021 tarihli görüş yazısında özetle; Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 03.08.2020 tarihinde kapatılarak Daireleriyle birleştiğini, 11. Hukuk Dairesinin istikrarla yerleşmiş içtihatlarının 5510 sayılı Kanun'un 93., 2004 sayılı Kanun'un 82 ve 83/a maddelerinin emekli maaşının haczedilemezliği ve bundan önceden feragatin geçersizliği düzenlemeleri nedeniyle borçlunun banka ile imzaladığı kredi sözleşmesi sırasında verdiği muvafakat ve talimatın da geçerli kabul edilemeyeceği yönünde olduğu, içtihatların bu değerlendirme doğrultusunda birleştirilmesi gerektiği görüşü belirtilmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18.05.2021 tarihli yazısında ise; Yargıtay 13. ve 19. Hukuk Dairelerinin tarafların sözleşme özgürlüğü çerçevesinde verdiği talimatın geçerli nitelik taşıdığı ve aksini ileri sürmenin iyi niyetle bağdaşmayacağı görüşünde oldukları, Hukuk Genel Kurulunun 27.05.2015 tarihli, 2013/12-2274 Esas, 2015/1486 Karar sayılı kararında hacze muvafakatin geçerli olduğuna işaret edildiği, 07.03.2018 tarihli, 2017/13-2899 Esas, 2018/420 Karar sayılı kararda da 13. Hukuk Dairesinin uygulamasının benimsendiği, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin ise içtihatlarında sözleşmede bu şekilde yer alan bir talimatın 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 83/a maddesi gereği geçersiz olduğu görüşünü kabul ettiği, Dairelerin ve Hukuk Genel Kurulunun kararları arasında içtihatların birleştirilmesini gerektirir görüş ayrılığının bulunduğu belirtilmiştir.

D. Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun Kararı ve İctihadı Birleştirmenin Konusu:

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 29.03.2022 tarihli ve 99 sayılı kararı ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay Hukuk Daireleri arasında, "*Tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyup koyamayacağı*" konusunda görüş ayrılıkları ve farklı uygulamaların olduğu sonucuna varıldığından raportör üye görevlendirilmiş ve ayrılığın İctihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunca giderilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

II. ÖN SORUN

İctihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulundaki görüşmeler sırasında, esasa ilişkin görüşmeye geçilmeden önce içtihatları birleştirme konusu hakkında ön sorunun bulunmadığı sonucuna varılarak içtihadı birleştirme konusunun esasının incelenmesine geçilmiştir.

III. İCTİHADİ BİRLEŞTİRME KONUSU İLE İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ

A. 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Anayasanın temel hak ve ödevler kısmında yer alan "*Çalışma ve sözleşme hürriyeti*" başlıklı 48. maddesinin ilk cümlesi "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir.*" şeklindedir.

B. 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK) ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)

Mülga BK'nın 19. maddesinde *"Bir akdın mevzuu, kanunun gösterdiği hudut dairesinde, serbestçe tayin olunabilir.*

Kanunun kat'i surette emreylediği hukuki kaidelere veya kamuna muhalefet; ahlaka (adaba) veya umumi intizama yahut şahsi hükümlere müteallik haklara mugayir bulunmadıkça, iki tarafın yaptıkları mukaveleler muteberdir." şeklinde düzenleme mevcuttur.

Bu düzenleme 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren TBK'nın 26. maddesindeki *"Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler."* ve 27. maddesindeki *"Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur." hükümleriyle karşılık bulmuştur.

C. 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu (İİK)

Anılan Kanun'un *"Haczi caiz olmayan mallar ve haklar"* başlıklı 82. maddesi;

"Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar..." şeklindedir.

Kanun'un *"Önceden yapılan anlaşmalar"* başlıklı 83/a maddesi ise;

"82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir." düzenlemesini içermektedir.

D. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510 sayılı Kanun)

Anılan Kanun'un *"Devir, temlik, haciz ve Kurum alacaklarında zamanaşımı"* başlıklı 93. maddesi;

"Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sumucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez." şeklinde iken maddenin devamına 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle *"Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması hâlinde, icra müdürü tarafından reddedilir"* ibaresi eklenmiştir.

IV. GEREKÇE

1. Yargı organları arasında içtihat farklılıklarının olması, dinamik ve gelişimci bir hukuk düzeninin doğal sonucu ise de aynı konuda aynı yüksek yargı organının verdiği farklı içtihatlar arasında derin ve süreklilik arz eden çelişkilerin bulunması, hukukî güvenlik ilkesini ihlâl edip toplumun yargısal sisteme olan güvenini azaltarak hukukî istikrarsızlık yaratabilecektir.

2. Bu durumun önüne geçilmesi için getirilen ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 45. maddesinde varlığını sürdüren "içtihadı birleştirme" yoluyla söz konusu farklı uygulamalardan hangisinin tercih edildiğini gösterir şekilde Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlayıcı nitelikte bir karar tesis edilmektedir.

3. İçtihadı birleştirmenin konusu tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyup koyamayacağı hususudur.

4. Bu noktada öncelikle içtihadı birleştirme başvurusuna konu tüm kararların taraflar arasındaki tüketici kredisi ilişkisinden kaynaklandığı, uyuşmazlıkların cebri icra aşamasında olmadığı, kesintilerin kredi kullanılan banka nezdinde bulunan emekli maaşı hesabından muaccel hâle gelmiş borçların taksitler hâlinde kredi hesabına aktarılması vb. yöntemle gerçekleştiği belirtilmelidir. Zira bu belirleme, eldeki içtihadı birleştirme kararının kapsamının ortaya konulması bakımından önemlidir.

5. Bu belirlemeden sonra Yargıtay daireleri ve Hukuk Genel Kurulunun kararları arasındaki farklılığın temelde hangi hususta düğümlendiğine bakıldığında;

Yargıtay 3., (kapatılan) 13. ve (kapatılan) 19. Hukuk Daireleri tarafların sözleşme serbestisi çerçevesinde verdiği talimat ve izinlerle bağlı olduğu, söz konusu sözleşme hükmünün taraflar arasındaki hukuki ilişki henüz cebri icra aşamasına geçmemişken salt İİK ve 5510 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde doğrudan geçersiz sayılmasının mümkün olmadığını kabul etmekteyken; 11. Hukuk Dairesinin söz konusu sözleşme hükümlerinin netice itibarıyla haczedilmezlik yasağının arkasını dolandır şekilde sonuç doğurduğu, bu sebeple haczedilemezliğe ve haczedilemezlikten feragate ilişkin emredici hükümlerin henüz icra aşamasına geçilmemiş olsa bile söz konusu uyuşmazlıklarda uygulanması gerektiği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.

Hukuk Genel Kurulu ise; 07.03.2018 tarihli kararında haczedilmezlikten feragatin geçersizliğine ilişkin kuralın nispi emredici norm teşkil ettiğini, taraflar arasında henüz cebri icra aşamasına geçilmemişken sözleşme çerçevesinde verilen virman talimatının sözleşmenin akidi tarafından borcun ifa biçimine ilişkin olarak karşı akide verilmiş bir yetki niteliğinde olduğunu, somut olayda kredi taksitlerinin her ay tüketicinin banka nezdinde bulunan emekli maaşından kesilmesinin sözleşme ve tüketici hukukuna aykırı olmadığını, haksız şart teşkil etmediğini kabul etmiş, sonrasında 24.06.2021 tarihli kararla bu kez aksi görüş haklı görülmüş ve bu değerlendirme 10.02.2022 ve 22.02.2022 tarihli kararlarda da sürdürülmüştür. Devam

eden süreçte ise 31.01.2024 tarihinde ilk uygulamaya geri dönülerek aylık taksit bedellerinin maaş hesabından kesilmesinin sözleşme ve tüketici hukuku ilkelerine aykırı olmadığı, bu uygulamanın haczedilemezlik ve haczedilmekten feragatin geçersizliği kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmiştir.

6. Söz konusu içtihatlar ve içtihadı birleştirme görüşmeleri sırasında dile getirilen görüşlerde; bir taraf sözleşme özgürlüğünün asıl olduğunu, henüz icra takibine girilmemiş olduğuna göre 5510 sayılı Kanun ve İİK'nın bahsi geçen hükümlerinin doğrudan uygulanamayacağını ve tek başına geçersizlik yaratamayacağını ifade etmekteyken diğer taraf sözleşme özgürlüğünün kamu yararı gözetilerek kanunla sınırlanabileceğini, İİK'nın 83/a maddesinin de bu kapsamda işlerlik kazanacağını ileri sürmektedir. Ortaya konulan her iki değerlendirme de çözüm yöntemi olarak kendi içerisinde yasal zemini bulunan haklı gerekçeler içermekte olup söz konusu uyuşmazlıklarda hangi yöntemin tercih edileceğinin belirlenebilmesi için konuyla ilgili açıklamalarda bulunularak çözüme giden yol haritası ortaya konulmalıdır.

7. İctihadı birleştirmenin konusu olan tüketici sözleşmeleri, gerek mülga 4077 sayılı (m.10) gerekse hâlen yürürlükte bulunan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da (m. 22 vd.) yer alan hükümlerle özel düzenlemeye tabi tutulmuş olan ve uygun düştüğü ölçüde borçlar hukukunun genel hükümlerinin işlerlik kazandığı fakat temelinde özel hukuk sözleşmesi türlerindendir.

8. Özel hukuk sözleşmelerinde, İsviçre Federal Mahkemesinin tanımına göre "*taahhüt sözleşmesi*" niteliği arz eden kural "sözleşme özgürlüğü" ilkesidir (BGE 129 III 276 E. 3. 1.).

9. İlk olarak On İki Levha Kanunları'nda rastladığımız bu kavramın temeli irade özgürlüğü fikrine dayalı olup Anayasa'nın 48. maddesinde temel hak ve özgürlükler arasında sayılmıştır. Nitekim Anayasa'nın irade özgürlüğüne ilişkin hükümleri (m. 12/1, 13, 17/1, 19, 35/1, 48/1, vb.) hukuk sistemimiz kişilerin irade özgürlüğüne sahip olduğunu temel bir ilke olarak benimsediğini göstermektedir.

10. Sözleşme özgürlüğünün sözleşmeyi yapıp yapmama, sözleşmenin karşı tarafını seçebilme, içeriğini, tipini ve şeklini belirleyebilme, değiştirebilme ve ortadan kaldırabilme şeklinde görünümleri olmakla beraber (Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. B., Ankara, 2020, s.340-341) borçlar hukukunda bu özgürlük gerek BK gerekse TBK'da sözleşmenin içeriğini belirleyebilme özgürlüğü kapsamında düzenleme altına alınmıştır (BK m.19, TBK m. 26, 27).

11. Ekonomik liberalizmin mutlak bir şekilde uygulanmasının zayıfın güçlü karşısında zor durumda kalmasına sebebiyet vermesi, sınırlandırma düşüncesini de beraberinde getirmiştir. Sözleşme özgürlüğünün herhangi bir sınırlamaya tâbi olmaksızın uygulanmasının doğuracağı sorunlara rağmen modern hukuk sistemlerinde özgürlük kuralı, sınırlandırılması istisnadır.

12. Bu özgürlük Anayasal bir hak olduğundan sınırlandırılması da sözleşme özgürlüğünün hukuki niteliğine uygun olarak Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetler, özerk*

dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir" şeklindeki 13. maddesi uyarınca özüne dokunulmaksızın ve yalnızca kanunla sınırlandırılabilir. Kanunilik ilkesi olarak adlandırılan bu ilke temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında bir ön koşuldur.

13. Hemen yukarıda değinildiği üzere sözleşme özgürlüğünün bir görünümünü de içeriğinin ve bu kapsamda nasıl ifa edileceği hususunda tezahür eder. Taraflar kural olarak sözleşmenin ne şekilde ifa edileceğini belirlemede serbesttirler. Tarafların anayasası olan sözleşme hükmüne uygun şekilde borcun ifa edilmesi asıl olup buna aykırılık hâlinde temerrüde ilişkin hükümler ve borçlunun kamu gücü devreye sokularak ifaya zorlanması anlamı taşıyan cebri icraya ilişkin düzenlemeler devreye girer.

14. Özel hukuktan kaynaklanan borçların, borçlu tarafından rızayla ifa edilmemesi hâlinde alacaklının alacağının tahsil edilmesi için devletin cebri icra organlarına başvurusu modern hukuk sistemlerinde kural olup kendiliğinden hak almak (ihkak-ı hak) yasaklanmıştır. Ancak devletin cebri icra organları vasıtasıyla alacaklının alacağı tahsil edilirken, alacaklı, borçlu ve takiple ilgili üçüncü kişiler de etkilenebilmektedir.

15. Bu nedenle cebri icra faaliyeti yerine getirilirken, menfaatleri çatışan alacaklı ve borçlu arasında bir denge kurulması, aynı zamanda takiple ilgili üçüncü kişilerin ve kamunun da menfaatlerinin korunması gerekir. Söz konusu dengenin ve menfaatin korunması ise elbette ülkede hukuki barışın ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır (Gökçen Topuz, 5510 sayılı Kanunda Öngörülen Emekli Aylığının Haczedilmezliği Kuralı ve Bu Kuralın Anayasaya Uygunluğu Üzerine Düşünceler, AÜHFD., 65. Cilt, 4. Sayı, 2016, s. 3018).

16. Cebri icrada kural alacağın, borçlunun mal varlığından tahsil edilmesi ilkesidir ve bu ilkenin sınırları da kanunla çizilmiştir.

17. Bu bağlamda kanun koyucu gerek 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda gerekse bazı özel kanunlarda haczedilemeyecek veya yalnızca bir bölümünün haczi mümkün birtakım mal ve haklar öngörmüştür. Amaç, borçlu ve ailesinin mutlak yoksulluğa düşürülerek ekonomik varlığını kaybedip Devlet yardımına muhtaç hâle getirilmesine engel olmaktır (Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2.B., Ankara, 2013, s. 503).

18. Haczi caiz olmayan mallar; para borcunun ödenmesi için haciz yoluyla yapılan icra takibinde borçluya ait olup kamu yararı ya da borçlunun yaşamsal zorunlulukları bakımından gerekli yahut paraya çevrilmesine olanak bulunmayan durumlardan ötürü haczedilmesi ya da paraya çevrilmesi olanaksız bulunan, diğer bir deyimle hacizden ayrık tutulmuş şeyler ve alacaklardır (Türk Hukuk Lûgatı-Türk Hukuk Kurumu, Ankara, 2021, C.1, s.446).

19. İcra ve İflas Kanunu bu konuda kısmen veya tamamen haczedilemezliğe ilişkin bir ayırma gitmiştir. Kanun'un 82. maddesinde ise tamamı haczedilemeyen mal ve haklar düzenlenmiş olup bu hükümdeki mal ve haklar borçlu ve ailesinin yoksul kılınıp sonuçta Devletin sosyal yardımına muhtaç bırakılmaması ve borçlunun ekonomik varlığını devam

ettirebilmesi düşüncelerine dayanılarak haczedilemez olarak kabul edilmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre "*mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar*" haczedilemez. İcra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir [İİK, m. 82/son (ek fıkra 02.07.2012 tarihli, 6352 sayılı Kanun, m. 16)].

20. Kısmen haczedilemeyen mal ve haklar ise 83. maddede; "*Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilâma müstenid olmayan nafakalar, tekaüd maaşları, sigortalar veya tekaüd sandıkları tarafından tahsis edilen iradlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra müdürünce lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.*

Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez." şeklinde düzenlemiştir.

21. İcra ve İflâs Kanunu'nun "*Önceden yapılan anlaşmalar*" başlıklı 83/a maddesi "*82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir.*" hükmünü ihtiva etmektedir.

22. Önceden feragatin geçersizliğinin nedeni, borçlunun hacizden önceki bir dönemde böyle bir anlaşmanın sonuçlarını ve hacze gelindiğinde kendisine yükleyeceği yükün ağırlığını tahmin edemeyeceğinin varsayılmasıdır. Bu hâlde, borçluyu bizzat kendisine karşı koruma gereği vardır (Evren Kılıçoğlu, İcra Sözleşmeleri, İstanbul, 2005, s. 130).

23. İcra ve İflâs Kanunu'nun 82/1. maddesinde belirtilen, özel kanunlarda haczedilemeyeceği kararlaştırılan hak ve alacaklardan biri de içtihadı birleştirmenin konusunu teşkil eden emekli maaşlarıdır.

24. Bu husus 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda düzenlenmiş olup anılan Kanun'un 93/1. maddesi düzenlemesinde "*sigortalılara ve hak sahiplerine bağlanan gelir, aylık ve ödenekler Sosyal Güvenlik Kurumunun 88 inci maddesine göre tahsili gereken alacakları ile nafaka borçları dışında haczedilemez .*" düzenlemesi bulunmaktadır.

25. Anılan maddenin devamına 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle; "*Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.*" ibaresi eklenmiştir. Bu hüküm ile icra takibinin kesinleşmesi sonrasında takip alacaklısının borçlunun emekli maaşı üzerine haciz konulması talebinin kabul edilebilmesi, borçlunun muvafakati şartına bağlanmıştır. Borçlu hacze muvafakat etmez ise haciz talebi reddedilecektir.

26. Bu düzenlemeden önce 2004 sayılı Kanun'un 79. maddesi hükmüne göre icra memurlarının haciz talebine konu mal veya hakkın haczinin mümkün olup olmadığını denetleme imkânı bulunmadığından Sosyal Güvenlik Kurumu gelir, aylık ve ödenekleri de haczedilmekte, sonrasında takip borçlularının haczedilemezlik şikâyetleri icra mahkemeleri önüne taşınıp Kanun'un açık hükmü gereği emekli maaşları üzerine konulan haciz kaldırılmakta iken; gerek Kurum gerekse icra daireleri ve mahkemeleri nezdinde gereksiz iş yüküne neden olan bu duruma son vermek için 93. maddeye söz konusu ek ibare getirilmiştir.

27. Diğer taraftan, 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesinin ilk cümlesinde, sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri ile sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Sosyal Güvenlik Kurumu nezdinde doğan alacaklarının devir ve temlik edilemeyeceği düzenlenmiş ise de bu düzenlemenin, sigortalının uhdesine geçen gelirin sigortalı tarafından tasarrufunu kısıtlayıcı mahiyette olmayıp Kurumun yalnızca bu Kanun çerçevesinde borçlu olduğu kişiyle muhatap olması, Kuruma karşı alacaklı sıfatının değiştirilmemesi amacına yönelik olduğu belirtilmelidir.

28. Gerek sözleşme özgürlüğüne ilişkin açıklamalar gerekse İİK ve 5510 sayılı Kanun'da yer alan içtihadı birleştirme konusu hükümler hep birlikte değerlendirildiğinde; kanun koyucunun ekonomik yönden eşit olmayan taraflar arasında zayıf olanı korumaya yönelik olarak emekli maaşının haczedilemezliği ve haczedilemezlikten feragatin geçersizliğine dair anılan nispi emredici düzenlemelerle sosyal adaleti sağlama ve koruma görevini yerine getirme amacını taşıdığı açıktır. Ne var ki içtihadı birleştirmeye konu hukuki ihtilaflarda herhangi bir cebri icra işlemi değil, sözleşmenin âkidi tarafından borcun ifa biçimine ilişkin olarak karşı âkide verilmiş bir yetki söz konusudur.

29. Elbette emekli maaşının cebri icra kanalıyla haczedilemeyeceği ve bunun aksine yönelik önceden yapılmış anlaşmaların geçersiz olduğu hususu (henüz bu konuda bir takip başlatılmamış dahi olsa) açık kanun hükmü gereğidir. Ancak anayasal bir hak olan sözleşme serbestisini sınırlayan bu hüküm istisnai niteliği gereği dar yorumlanmalı ve icra aşamasındaki uyuşmazlıklar için düzenlenmişken kapsamı kanunilik ilkesine aykırı olacak şekilde genişletilmemelidir. Bu hükümler borçlunun rızayla borcunu ifa etmemesi hâline ilişkin kural ve yöntemleri belirler; tabiidir ki kişi kendi rızasıyla kendi borcunu, alacaklı ile aralarındaki anlaşmaya uygun şekilde dilediği gibi ödeyebilecektir.

30. Aksi yönde bir değerlendirme sözleşme serbestisi ve ahde vefa kuralına aykırı olacağı gibi, emekli maaşı dışında geliri ve bu surette teminat gösterebileceği herhangi bir mal varlığı bulunmayan tüketiciyi, tacir olmakla alacağının tahsili imkânını kuvvetlendirmek istemesi makul olan banka karşısında güç duruma düşürecek, günümüz sosyal ve ekonomik koşullarında emeklinin sahip olduğu nakdi varlıklar dışında hareket etmesine imkân bırakmayacaktır.

31. Bu hâlde tüketicinin kredi sözleşmesi çerçevesinde borcunun kredi veren banka nezdindeki emekli maaşı hesabından virman vb. bir usulle tahsil edilebileceği, bir başka

anlatımla bu meblağ kadar emekli maaşına bloke konulabileceği yönünde verdiği bir talimatın, taraflar arasındaki ihtilaf henüz cebri icra aşamasına geçilmemişken, salt İİK'nın 82, 83/a ve 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi gereği geçersiz olduğunun kabul edilmesi mümkün olmamalıdır. Böyle bir durumda taraflar arasındaki ihtilâf söz konusu icra hukuku kaideleri dairesinde çözümlenemeyecekse de elbette hâkim her somut olayın özelliğine göre söz konusu sözleşme hükmünün borçlar hukuku ve tüketici hukukunun ilke ve esaslarına uygun olup olmadığını tartışacak, sözleşmenin tüketici yönünden bağlayıcı olup olmadığını, yine bankanın kanuna ve sözleşmeye uygun davranıp davranmadığını belirleyecektir.

32. Hâl böyle olunca, Daireler arasındaki görüş farklılığının Yargıtay 3., (kapatılan) 13 ve 19. Hukuk Daireleri ile Hukuk Genel Kurulunun son tarihli kararı doğrultusunda tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koymasının mümkün olduğu yönünde birleştirilmesine karar vermek gerekmiştir.

V. SONUÇ

Tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koymasının mümkün olduğuna 21.03.2025 tarihinde yapılan üçüncü görüşmede oy çokluğu ile karar verilmiştir.

KARŞI OY

Tüketici kredi sözleşmelerinde yer alan takas, rehin, hapis, bloke hükümlerinin haksız şart olup olmadığı konusunda 3. Hukuk Dairesi, 11. Hukuk Dairesi ve Hukuk Genel Kurulu ile kapatılan 19. Hukuk Dairesinin içtihatları arasında aykırılık bulunmayıp, 11. Hukuk Dairesi kararları İİK'nın 82, 83, 83a ve 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddeleri uyarınca bankaların bloke koyabileceğine ilişkin sözleşme hükmünün geçersiz olduğuna ilişkin olup bu konuda belirtilen daireler ve HGK kararları arasında içtihat aykırılığı bulunmaktadır.

5510 sayılı Yasa'nın 93 maddesinde açıkça gelir, aylık ve ödeneklerin devir ve temlik olunamayacağı düzenlenmiştir. Emekli aylığı alacağına haczedilemezlik tanınması yanında devri de kanunen yasaklanmıştır. TMK'nın 954 ve devamı maddelerinde alacak ve hakların rehni düzenlenmiş olup, bu maddeler hükümlerine göre ancak başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir. 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin emredici hükmü ile emekli aylıklarının ve gelirlerinin devredilemeyeceği belirtildiğine göre emekli aylıkları, gelir ve ödeneklerinin üzerinde alacak rehni tesisi de geçerli değildir. Bu durumda tüketici kredi sözleşmelerinde emekli aylıklarının, sosyal güvenlik alacaklarının rehnine ilişkin hükümler kesin hükümsüzdür.

TMK'nın 950-953 maddeleri hapis hakkını düzenlemekte olup, devredilebilen alacak hakları rehne konu olabilir, hapis hakkı tanımak için de kıymetli evraka bağlanmış olması gerekir. Emekli aylığı alacakları kıymetli evraka bağlı bir alacak olmadığı ve devri kanunen yasak olan alacaklardan olduğundan genel hapis hakkına da konu edilemez.

Takas beyanında bulunanın ise alacağının muaccel olması ve ifa edilebilir olması gerekir. Kredinin geri ödenmesine ilişkin alacağı muaccel olan banka, karşı alacak muaccel-ifa edilebilir olduğunda takas hakkını kullanabilir. SGK tarafından emekli aylığının bankaya tüketici adına yatırılması halinde ancak karşı alacak banka tarafından ifa edilebilir olmaktadır. Takas hakkı her bir aylık alacağı bakımından ancak bu anda doğmaktadır. Henüz mevduat hesabına, her bir aylık yatırılmadığı bir anda, başlangıçta takas etme şartı gerçekleşmemiş olması nedeniyle sözleşmeye takas şartı konması da geçerli değildir. Önceden konulan takas hükmünün geçersizliğine ilişkin VON Tuhr ve doktrinde bu konuda uyumsuzluk yoktur. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2002/5286 Karar ve 2004/14366 Karar sayılı kararları da aynı yöndedir.

Kredi sözleşmelerinde bankaya, mevduat hesabına yatacak emekli aylığına ilişkin tahsil ve kredi geri ödeme borcunu ifa yetkisi verilmesi de henüz takas şartları oluşmadan takasa izin vermek anlamına gelir. Bu da takas engeli ve temlik yasağının dolanılması sonucunu doğurur. Virman yetkisi tanınması da aynı şekilde maddi işlem yasaklarının sonucunu doğurmakta, bankaya bloke yetkisi tanınmasına ilişkin kayıtlarda aynı sonucu doğurmaktadır. Bankanın geçerli bir rehin, takas, hapis hakkı olmadan ya da mahkemenin, icra dairesinin kararı olmadan borçlunun emekli aylığına bloke koyması mümkün değildir.

Bankalar güven kurumları olup en hafif kusurlarından dahi sorumludurlar. Bankaların ağırlaştırılmış özen sorumluluğu vardır. Kredi kullanan tüketici karşısında mevzuattan

kaynaklanan temlik, rehin, takas yasaklarını, dolayısıyla bu işlemlerin geçersizliğini bilerek hareket ettiğinden, kredi alan emeklinin, lehine koruyucu hükümlere dayanmasının iyiniyet kurallarıyla bağdaşmadığı da ileri sürülemez.

Sözleşme özgürlüğü, irade serbestisi gerekçe gösterilerek yasak olan temlik, rehin, hapis ve takas işlemleri dışında bloke yetkisi, kesinti yapma yetkisi gibi bazı nitelendirmelerle farklı yetkilerin verilmesi yoluyla emredici nitelikteki yasakların aşılması mümkün değildir. Geçerli bir rehin veya takas hakkı mevcut değilse, bunlardan bağımsız şekilde hesaba bloke konulması geçerli bir hukuki işlem değildir.

Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu tarafından yayınlanan 04.04.2011 tarihi 2011/2 sayılı Genelge’de maaş ve ücret hesaplarına bankalarca haksız uygulanan blokaj işlemleri bakımından uyarılara yer verilmiştir.

(Sosyal Güvenlik Ödemelerinin Korunması Bağlamında Haczedilemeyen Emekli Aylıklarının Banka Alacaklarının Tahsiline Yönelik Hukuki İşlemlere Konu Olması Sorunu. Dr. Öğr. Üyesi Evren Kılıçoğlu 30.11.2022 kabul tarihli makale. Aralık 2022 Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi)

5510 sayılı Yasa’nın 93. maddesinde takip kesinleştikten sonra borçlunun emekli aylığına haciz konulmasına muvafakat edebileceği ve bu muvafakat olmadıkça icra memurunun haciz yapamayacağı düzenlenmiştir. Yani kanun koyucu, icra organının katılımıyla gerçekleşen ve denetlenebilir olan haciz işlemine muvafakat imkanı vermiştir. Muvafakat sadece somut takipte icra müdahalesine ilişkin olup, bankanın; borçlu nasıl olsa hacze muvafakat etti düşüncesinden hareketle haciz kesintisi yapıp icra dosyasına göndermek yerine, kendisinin maaş hesabından kesinti yapması mümkün olmayacaktır.

Emredici ve kamu düzeniyle ilgili olduğu doktrinde de kabul edilen 5510 sayılı Yasa’nın 93. madde hükmüne rağmen, takip öncesi de haciz öncesi, kredi sözleşmelerinde ve ek talimatla bloke vb. yetkilerin verilmesine geçerlilik tanınması mümkün değildir. Hukuk Genel Kurulunun emsal kararları bu yöndedir. Görüşmelerde belirtilen Hukuk Genel Kurulu 2023/3-52 Esas, 2024/29 Karar sayılı Hukuk Genel Kurulu kararında somut olay daha farklı olup, davacının o davayı açtığı gün dahi bankadan para çekebildiği, maaşını alamamasından yakınmasının ise en büyük alacak kalemi olan nafaka ödemesinden kaynaklandığı ve banka kredi taksitlerinin nafakalardan sonra geldiği, dava açıldıktan sonra da bankanın otomatik ödeme şeklindeki tahsilatlara, blokeye son verdiği ve davacının kredi geri ödemesindeki yöntemle her ay itiraz etmediği, dava açmakla bu yöndeki iradesinin ortadan kalktığı ve bunu gören bankanın bu usulle tahsilata son verdiği, kesintilerin iadesinin istenmesinin TMK’nın 2. maddeye aykırı olduğu gerekçeyle belirtilmiştir. Kesintilerin iadesine ilişkin taleple ilgili bu gerekçeler, işbu bloke konulup konulamayacağına dair içtihadı birleştirme kararına emsal olmayıp, burada tartışılan husus blokenin kaldırılması-iptali talepleriyle ilgili içtihatların birleştirilmesidir.

Sözleşme ile alacak henüz muaccel olmadan başlangıçta verilen bloke-takas-rehin gibi maddi hukuk işlemlerine olanak tanımak, kanunun emredici hükmünü dolanmak suretiyle, tüketici karşısında güçlü konumda olan ve bir güven kurumu olan bankaya imkân tanımaktır. İcra İflas Kanunu ve Özel Yasalardaki hükümler borçlu ve ailesinin mutlak yoksulluğa

düşürülerek ekonomik varlığını kaybetmesine ve devlet yardımına muhtaç hale gelmesine engel olmaktadır.(Baki Kuru İcra ve İflas Hukuku El Kitabı İstanbul 2016 s. 186)

Özel hukuktan kaynaklanan borçların borçlu tarafından rızasıyla ifa edilmemesi halinde, alacaklının alacağını tahsil için devletin cebri icra organlarına başvurması kuraldır. İcra organları var iken, alacaklının alacağını, emredici kanun hükümlerine rağmen, geçersiz sözleşme hükmüne dayanarak kendiliğinden tahsil etmesi ihkakı haktır. Cebri icrada dahi, alacaklı borçlu arasında denge kurulması, hatta takiple ilgili üçüncü kişiler ve kamunun da menfaatlerinin korunması için kurallar getirilmiş olup, söz konusu denge ve menfaatlerin kurulması, ülkede hukuki barışa ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır. (Gökçen Topuz 5510 sayılı Kanun’da Öngörülen Emekli Aylığının Haczedilmezliği Kuralı ve Bu Kuralın Anayasaya Uygunluğu Üzerine Düşünceler, AÜHFD, 65. Cilt, 4. Sayı 2016, s.3018) Kanunla devletin cebri icra organlarına dahi verilmeyen, hacizden önceki muvafakatların geçerli olmayacağı emredici kuralına rağmen, kredi sözleşmesi ile bloke yetkisi tanınması karşı âkide tanınan geçersiz ve kanunun dolandırılması suretiyle verilen yetkidir. Hacizden de daha etkili ve fazla sonuç doğuran hesaptan mahsup, bloke yetkisi tanıyan sözleşme hükmüne geçerlilik tanımak mümkün değildir. Banka haciz yoluyla takip yapsa, borçlunun takip kesinleştikten sonra muvafakatı varsa emekli aylığına haciz koyduracak, muvafakat yoksa başkaca bir malı varsa onu haczettirecek, kıymet takdiri yapacaktır, buna itiraz edilebilecek, satış sonucu belki alacağının bir kısmını alabilecek, masraf ve zaman harcamayacakken, elinin altındaki emekli maaşına bloke koyup, alacağını daha fazla alabilecek, zaman ve masraf harcamayacaktır. Bu durum devletin icra organının dahi yapamayacağı, alacağın tahsili sonucunu doğurmaktadır.

İcra İflas Kanunu’nun “Önceden yapılan anlaşmalar” başlıklı 83a maddesi hükmüne göre “82 ve 83. maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir” önceden feragatın geçersizliğinin nedeni, borçlunun hacizden önceki bir dönemde böyle bir anlaşmanın sonuçlarını ve hacze gelindiğinde kendisine yükleyeceği yükün ağırlığını tahmin edemeyeceğinin varsayılmasıdır. Bu halde, borçluyu bizzat kendisine karşı koruma gereği vardır. (Kılıçoğlu, E, İcra Sözleşmeleri, İstanbul 2005, s.130) Bu düzenleme, sadece icra takibinin kesinleşmesi sonrası bu yönde yapılan sözleşmeleri değil, icra takibi yapılmadığı durumlarda da sözleşmelere borçlunun haczi mümkün olmayan mal veya haklarına bloke konulması ve kesinti yapılması sonucunu doğuran muvafakatlerin de geçersiz olacağına ilişkin emredici bir hüküm niteliğindedir.

Blokenin kaldırılması, sözleşmedeki bloke hükmünün iptali talepleri ayrı, bloke yetkisi varken bankanın işlemine göz yumduktan ve uzun süre sessiz kaldıktan sonra ödenen borcunun geri istenmesi davası ayrı hususlardır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin çoğunlukla uygulaması, bloke kaydının iptali ile daha önce bloke yoluyla tahsil edilenlerin iadesi taleplerini ayrı ayrı değerlendirme şeklinde olmuştur. Yüksek Daire, 5510 sayılı Yasa 93, İİK’nın 83a maddelerini nazara alarak emredici bu hükümler karşısında herhangi bir icra takibi olmadan kredi sözleşmesine konulan hükümle veya talimatla emekli maaşına, tüketici kredisi borçlarının ödenmesi için bloke konulmasının geçerli olmadığını belirterek blokenin kaldırılması gerektiğine dair kararları onamış, kaldırmayan mahkeme kararlarını bu gerekçeyle bozmuştur. Emekli maaşından kesilen bloke miktarının iadesine ilişkin talepleri ise blokenin kaldırılması

talebinden ayrı değerlendirmiş, işte burada TMK'nın 2. maddesini gerekçede belirterek emekli maaşından yapılan kesintilere uzun süre ses çıkarmadan, borcun neredeyse bitme aşamasına gelmiş ödemelerden itibaren uzunca zaman geçmiş, yapılan tahsilatların borcun ödemesine ilişkin olduğundan bunun geri istenmesinin TMK'nın 2'deki dürüstlük ve iyiniyet kurallarına aykırı olduğunu gerekçelerde belirtmiştir.

Yargıtay (Kapatılan) 19. Hukuk Dairesinin içtihatlarının 3. Hukuk Dairesi ile aynı yönde olduğu ve 3. Hukuk Dairesinin ve 11. Hukuk Dairesi ile Hukuk Genel Kurulu içtihatları arasında aykırılık bulunduğu belirtilmekte ise de, 19. Hukuk Dairesi 11. Hukuk Dairesi ile birleştikten sonra Daire oğunluğunca 11. Hukuk Dairesinin uygulaması benimsenerek devam ettirilmiştir. (19. Hukuk Dairesinin bozması üzerine direnen İzmir 5. Tüketicisi Mahkemesinden direnme kararı Hukuk Genel Kurulunun 2018/(19)11-365 Esas, 2021/1661 Karar numaralı kararı ile onanmıştır.

Yukanda açıklanan gerekçelerle içtihatların Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin içtihatları yönünde birleştirilmesi ve sonuçta "Tüketicisi kredisi nedeniyle verilen hapis-takas-mahsup vb. onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyamayacağı" görüşünde olduğumuzdan sayın çoğunluğun bloke konabileceğine ilişkin kararına katılmıyoruz.

MUHALEFET ŞERHİ

Uyuşmazlık konusu; emeklilere kullandırılan tüketici kredisi nedeniyle sözleşmenin kurulduğu sırada, emekliden alınan hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rızaya dayanılarak banka tarafından doğrudan emekli maşına bloke konulup konulamayacağı yönündeki Yargıtay 3 üncü, 11 inci ve 12 inci hukuk daireleri ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (YHGK) kararları arasındaki içtihat aykırılıkların giderilmesine ilişkindir.

Uyuşmazlığın çözümümde sağlıklı bir sonuca varabilmek için doğru yöntem; öncelikle sözleşme özgürlüğü ve sınırları, sözleşmeyle bağlılık ilkesi, tüketici sözleşmelerinde haksız şartlar, sosyal güvenlik hakkı, alacak rehni, hapis hakkı, mahsup, takas, bloke ve benzeri onaylar ile muacceliyet kavram ve kurumları ve de doğmamış bir haktan vazgeçilmesinin mümkün olup olmadığı hususunun açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

Anayasanın 48 inci maddesiyle güvence altına alınan sözleşme özgürlüğü mutlak olmayıp, kanunda öngörülen sınırlar içinde geçerlidir. Diğer bir ifade ile; bir sözleşmenin içeriği kanunda öngörülen sınırlar içerisinde taraflarca serbestçe belirlenebilir (TBK m. 26). Sözleşme özgürlüğünün sınırlarını genel olarak çizen “kesin hükümsüzlük” kenar başlıklı Türk Borçlar Kanunu (TBK) madde (m) 27 hükmüdür. Bu hükme göre, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşme hükümlerinden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Meğerki, geçersiz hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılsın. Kanunun emredici hükümlerine aykırılıktan kasıt, sadece TBK’nın emredici hükümlerine aykırılık değil, hukuk düzeninin herhangi bir emredici hükmüne aykırılıktır.

Burada öncelikle kamu düzeninden olan Anayasanın ilgili hükümlerinin ela alınması gerekmektedir. Bilindiği üzere, Anayasanın 2 inci maddesi ile, Türkiye Cumhuriyetinin toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu açıkça şekilde düzenlenmiştir. Anayasanın 5 inci maddesi ile de, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmanın Devletin temel amaç ve görevlerinden olduğu belirtilmiştir. Yine Anayasanın 41 inci maddesiyle ailenin korunması, 17/1 inci maddesi, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma geliştirme hakkına sahip olduğunu teminat altına almıştır. Anayasanın bu hükümleri kapsamında somut uyuşmazlığa bakıldığında da, bilindiği üzere emekli maaşı emekliliğe hak kazananlara aylık ödenen bir miktar nakit olup öncelikle kendisinin ve ailesinin geçiminin teminat altına alınmasını amaçlar. O nedenle, emekli maaşı henüz muaccel olmadan daha sözleşmenin kurulduğu sırada uyuşmazlık konusu işlemler yönünden muvafakat alınması, emekli ve ailesini ileride dara sokacağı kesin olduğundan, kişinin maddi ve manevi varlığı, yaşama hakkı, toplumun huzur ve mutluluğu vs ilgili Anayasa hükümleriyle doğrudan ilgili ve dolayısıyla kamu düzenine aykırılık oluşturur. Zira, böyle bir muvafakat emeklinin yaşam hakkını tehlikeye sokacağı yönünde kuşku bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, Anayasanın 60 ncı maddesiyle sosyal güvenlik hakkı teminat altına alınmış olup, 61 inci maddesi ile de yaşlıların özel olarak devlet tarafından korunacağı belirtilmiştir. Emekli maaşı da sosyal güvenlik haklarından olup anılan hükümler

kapsamındadır. Anayasal güvence altında olan sosyal güvence haklarından vazgeçilemeyeceği evrensel bir ilke olduğundan, bir sosyal güvenlik hakkından vazgeçmeye yönelik önceden verilen muvafakatın da geçerli olduğu düşünülmemelidir.

Bunlardan başka Anayasa 172 inci maddesi ile tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirlerin alınması ile birlikte tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmenin Devletin görev ve yükümlülüğü olduğunu düzenlemiş, Devlette anılan bu hüküm ve Avrupa Birliği ile uyum yasaları kapsamında Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunu (TKHK) çıkarmıştır. Bu Kanunun 4 üncü maddesi ile tüketici işlemlerinde temel ilkeler, 5 inci maddesi ile tüketici sözleşmelerinde haksız şartları düzenlemiştir. TKHK'nın 5 inci maddesi uyarınca, tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dahil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe sebep olan sözleşme şartları haksızdır. Tüketiciyle akdedilen sözleşmelerde yer alan haksız sözleşme şartları kesin olarak hükümsüzdür. Uyuşmazlık konusu kapsamında kredi sözleşmesi bankalar tarafından hazırlanan ve tüm kredi kullananlarla imzalanan tek tip sözleşme olup tüketiciye müzakere imkanı tanınmadan imzalandığından, söz konusu hapis, devir, takas ve benzeri ile bloke onayı verilmesine ilişkin sözleşme hükmü haksız şart oluşturur ve dolayısıyla hükümsüzdür. Meğerki banka müzakere ettiğini ispat etsin (m5/2).

Bu bağlamda belirtmeliyim ki, sözleşme taraflarından birinin kişisel veya ekonomik özgürlüğünü aşırı derecede kısıtlayarak, onu uzun bir süre için bağlayan sözleşmeler, kişilik haklarına ve ahlaka açıkça aykırılı oluşturur. Somut uyuşmazlık bakımından, tüketici kredi sözleşmeleri ile emekli maaşı yönünden verilen onay vs emeklinin ekonomik özgürlüğünü uzun süre sınırladığından Anayasanın anılan hükümleri ile aynı kapsamda kişilik haklarına ve ahlaka aykırılık oluşturmaktadır.

Konu kapsamında emredici hükümler; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 92/1 ve m. 93 hükümleri ile İcra İflas Kanunu (İİK) m. 82. m. 83 ve m. 83/a hükümleridir. Bu hükümlerden 5510 sayılı Kanun m. 92/1 hükmü uyarınca, Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir. Kanunun 5 inci maddesi ise, Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödeneklerinin devir, temlik ve haczedilemeyeceği emredici şekilde düzenlenmiştir. Haczedilemezliğe, iki istisna getirilmiş biri, m. 88 de düzenlenen sigorta pirim alacakları, diğeri ise, nafaka borçlarıdır. Bu istisnalar dışında emekli maaşının haczi mümkün değildir. Meğerki takibin kesinleşmesinden sonra borçlu emekli hacze muvafakat etmiş olsun (ancak takibin kesinleşmesinden sonra hacze muvafakatın caiz olacağı, takibin kesinleşmesinden önce ise hacze muvafakat verilmesinin geçersiz olduğu yönünde bkz. Baki KURU, İcra İflas Hukuku El Kitabı, Adalet Yayın Evi, 2013, s. 524 vd.). Bu emredici hükümlerle devir ve temlik istisnasız yasaklandığından, haczedilemezlik ise ancak takibin kesinleşmesinden sonra emeklinin muvafakatiyle söz konusu olup takibin kesinleşmesinden önce hacze muvafakat geçersiz olduğundan, sözleşmenin kurulduğu sırada emeklinin uyuşmazlık konusunda vermiş olduğu onay vs geçersiz kabul edilmek durumundadır.

Tüketici kredi sözleşmesinin kurulması sırasında emekliden alınan hapis, takas, mahsup ve benzeri ile bloke konulmasına onay ve rızanın hacze ilişkin emredici hükümleri kötüniyetli olarak dolanma olduğu nedeniyle, burada İİK'nın ilgili hükümlerini belirtmekte faydalı olacaktır. Bu bağlamda, insanların yaşamlarını, meslek ve sanatlarını sürdürebilmeleri için

gerekli olan mal ve hakların haczinin caiz olmadığını düzenleyen m. 82 hükmü ile kısmen haczi caiz olan mal ve hakları düzenleyen m. 83 hükmü önem arz etmektedir. Belirtmeliyim ki maaşların kısmen haczi m. 83 ile caiz kılınmasına rağmen, özel hüküm olan 5510 sayılı Kanunla emekli maaşının tamamının haczedilemeyeceği belirtilmiştir. İİK m. 83/a hükmü ise, 82 inci ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haciz olunabileceğine ilişkin önceden yapılan anlaşmaların geçerli olmadığı düzenlenmiştir. Bu hükmün mefhumu muhalifinden, takibin kesinleşmesinden sonra hak sahibinin hacze muvafakat etmesinin geçerli olacağı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, 5510 sayılı Kanunun 93 üncü maddesine sonradan eklenen "...haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakatı bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir". Hükmü özel hüküm olup İİK m. 83/a hükmünün devamı olarak değerlendirilmelidir. Bu hükümler uyarınca takibin kesinleşmesinden önce haciz için verilen muvafakatler geçersiz olduğundan, tüketici kredi sözleşmesinin tarafı olan ve tip sözleşmeyi düzenleyen bankanın, sözleşmenin kurulduğu sırada anılan haciz engelini dolanmak için tüketici ve dolayısıyla sözleşmenin zayıf tarafı olan, bu nedenle de sözleşme hükümlerini müzakere etme şansına sahip olmayan emekliden onay vs alması dürüstlük kuralına aykırılık oluşturduğu kuşkusudur. Dürüstlük kuralına aykırı davranan tarafın, sözleşmenin diğer tarafından sözleşmeye bağlı kalmasını isteme hakkı olduğunun kabulü doğru olmaz.

Burada belirtilmesi gereken diğer hususlar ise, emekli maaşının teminat fonksiyonu olup olmadığı ile hapis ve takas hakkına konu olup olamayacağıdır.

6750 sayılı Ticari İşletme ve Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK) m. 5/5'de, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Kanunu (AATUHK) İle 5510 sayılı kanun hükümleri saklı kalmak kaydı ile her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir. Anlaşıldığı üzere, 5510 sayılı kanun kapsamındaki alacaklar rehne konu edilemez. Yine, Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 954/1 hükmü ile ancak devredebilen alacaklar ve diğer hakların rehnedilebileceği düzenlenmiştir. 5510 sayılı Kanun m. 93 hükmü ile emekli maaşlarının devir ve temlik açık bir şekilde ve istisnasız yasaklanmış olduğundan, emekli maaşları rehin konusu olamaz. O nedenle emekli maaşının teminat fonksiyonu bulunmamaktadır. Dolayısıyla emekli maaşı tüketici kredisinin teminatı da olamaz.

Hapis hakkı ise TMK m. 950 vd düzenlenmiş olup, m. 950 hükmü ile hapis hakkının konusunun taşınır veya kıymetli evrağın olabileceği, kıymetli evrağa bağlanmayan alacağın hapis hakkının konusu olamayacağı düzenlenmiştir. O nedenle emekli maaşı hapis hakkına da konu olamaz. Yine kamu düzeni ile bağdaşmayan hapis hakkının kullanılamayacağı m. 951/2'de açıkça belirtilmiştir. Emekli maaşı ile ilgili anılan tasarruflar, Anayasa hükümleri kapsamında kamu düzenine aykırı olduğundan bu nedenle de hapis hakkına konu edilmesi düşünülemez, TBK m. 139/1 uyarınca ancak muaccel alacaklar takas edilebilir. Maaş alacakları ise her ayın sonunda muaccel olduğundan, tüketici kredi sözleşmesinin yapıldığı tarihte henüz emekli maaş alacakları muaccel olmadığından takastan da söz edilemez.

Bu hükümler uyarınca emekli maaşının rehine, hapis hakkına ve takasa konu olması söz konusu olmadığından, sözleşmenin kurulduğu sırada tüketici konumunda olan emeklilerden, anılan işlemler için alınan muvafakat ve onaylar geçersizdir.

Konu kapsamında ki emredici hükümler (5510 sayılı Kanun m. 92 ve m. 93; İİK m. 82, m. 83 ve m. 83/a) ilgili kişiyi (emeklileri) koruyan nispi emredici hükümlerdir. Dolayısıyla sadece takibin kesinleşmesinden önce verilen muvafakatler geçerliliğe etki eder. Zira, henüz doğmamış bir haktan vazgeçmek evrensel hukuk ilkelerine aykırılık nedeniyle zaten geçersizdir.

Emekli maaşları da her ayın sonunda muaccel olduğundan, kredi sözleşmesinin kurulduğu sırada henüz muaccel olmayan, yani henüz doğmamış olan maaş üzerine bloke konulmasına onay verilmesi geçersizdir.

Konu yönünden önemli olan bir husus ise “bloke” kavramıdır. Bu kavram kanunda düzenlenen bir kavram olmayıp bankalarca ortaya konulmuştur. Bu kavram bankalara cebri icra yetkisi verdiğinden, kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Zira kanunla cebri icra yetkisi kullanma hakkı icra müdürlüklerine, kendi alacaklarının tahsili için Maliye Bakanlığı ile Sosyal Sigortalar Kurumuna verilmiştir. Bu kurumlarda ancak takibin kesinleşmesinden sonra haciz uygulaması yapabilmekte iken, bankalara imtiyazlı icra yetkisi veren bloke hakkının verilmesini kamu düzeniyle bağdaştırmak söz konusu olamaz.

İmtiyazlı konumda olan bankaların teminat, devir, hapis hakkı, takas, bloke ve benzeri işlemler yönünden hukuki düzenlemeleri bilmesine rağmen, anılan hükümlere aykırı olarak zayıf konumda olan tüketici niteliğinde ki emekliden geçersiz olduğunu bildiği işlemler için sözleşmenin kurulması sırasında muvafakat alması kötüniyetli bir davranış olup hukuk düzenince korunamaz. O nedenle hem kusurlu taraf banka olduğundan hem de söz konusu muvafakat geçersiz olduğundan, sözleşmenin zayıf tarafı olan emekliden sözleşme ve ahde vefa göstermesi beklenemez. Zira ahde vefa, yani sözleşmeye bağlılık ilkesi ancak geçerli bir sözleşmenin bulunması ile tarafların iyiniyetli olmaları halinde devreye girebilir. O nedenle somut uyumsuzluk bakımından emekli olan tüketiciden sözleşmeyle bağlılık ilkesine uymasının beklenmesi hakkaniyete uygun olamaz.

Mukayeseli hukuk kapsamında; Almanya, İsviçre ve Avusturya hukukları da; haciz, temlik, rehin ve takas gibi işlemlere karşı emekli maaşı ve diğer sosyal güvenlik ödemeleri bakımından hak sahiplerine emredici hükümler ile koruma getirilmiştir. Bu işlemler kural olarak geçersiz kabul edilmekle birlikte, sıkı şartlar altında işlem yasaklarına istisna getirilmiştir. Şöyle ki, kural olarak sadece muaccel olup da kurum tarafından henüz ödenmemiş olan aylık alacaklarının temlik ve rehinine ancak belirli şartlarda Almanya ve Avusturya da izin verilmektedir. Bu izni hak sahibi değil, sosyal güvenlik ödemesini yapan kurum vermeye yetkili kılınmıştır. İsviçre de ise bu işlemlere izin verilmemektedir. Belirtmek gerekir ki; anılan hukuk sistemlerinde emekli aylığı almakta olanların, bankalardan çekecekleri kredi karşılığında, henüz muaccel olmayan aylıklarını bankaya tamamen ve kısmen temlik etmeleri, rehin vermeleri veya bunların takasına izin vermelerine mevzuatlar izin vermemektedir (mukayeseli hukuk yönünden ayrıntılı bilgi için bkz. KILIÇOĞLU Evren, “Sosyal Güvenlik Ödemelerinin Korunması Bağlamında Haczedilemeyen Emekli Aylıklarının Banka Alacaklarının Tahsiline Yönelik Hukuki İşlemlere Konu Olması Sorunu”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, Aralık 2022, s. 486-492).

Tüm bu açıklama ve gerekçeler nedeniyle tüketici kredi sözleşmesinin kurulduğu sırada güçlü konumda olan banka tarafından, sözleşmenin zayıf konumunda olan tüketici niteliğindeki emekliden alınan hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rızanın geçersiz olduğu ve dolayısıyla banka tarafından emekli maaşı üzerine BLOKE KONULAMAYACAĞI görüşünde olduğumuzdan, sayın çoğunluğun banka tarafından doğrudan emekli maaşına BLOKE KONULABİLECEĞİ yönünde içtihatların birleştirilmesi görüşüne katılmamaktayız.

I. TEMEL UYUŞMAZLIK:

1. *İçtihadı birleştirmenin konusu* "tüketici kredisinin imzalanması sırasında, kredi borcunun teminatı olarak banka nezdindeki (5510 sayılı kanunun uyarınca yaşlılık aylığı alan) emekli maaşı hesabından virman/takas/mahsup suretiyle ödeme yapılmasının borçlu tüketici tarafından kabul edildiği düzenlemesini içeren sözleşme hükümlerinin geçerli ve tarafları bağlayıcı sayılmasının mümkün olup olmadığı" *noktasında toplanmaktadır.*

2. *Çoğunluk görüşü ile Özel Dairenin kabul ettiği* " 17.4.2008 tarih ve 5754 Sayılı Yasanın 56.maddesi ile değişik 5510 Sayılı Yasanın 93. maddesinde; "Bu kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının Genel Sağlık Sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler 88.maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez." düzenlemesine yer verilmiştir. Yine İİK.83/a bendinde "Borçlunun, hacizden önceki bir dönemde haczi mümkün olmayan bir mal veya hakkın haczedilebileceğine dair alacaklıyla yapmış olduğu anlaşma geçerli değildir." hükmüne karşın, 28.02.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5838 Sayılı Kanunun 32.maddesi ile değişik 5510 Sayılı SGK'nun 93/1.maddesinde, "bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin taleplerin, borçlunun muvafakati yok ise, icra müdürü tarafından reddedileceği" düzenlemesine yer verilmiştir. Bu hükmün İİK'nun 83/a maddesine göre daha özel düzenleme içerdiği ve takip hukukuna göre icra takibinin kesinleşmiş olması şartıyla haciz sırasında veya hacizden sonra 5510 Sayılı Yasanın 93.maddesi kapsamındaki gelir, aylık ve ödeneklerin haczine ilişkin verilen muvafakatin geçerli olacağı, bu durumda borçlunun haciz sırasında veya haciz işleminin gerçekleşmesinden sonraki dönemde borçlu haczedilmesi mümkün olmayan mal ve haklarla ilgili olarak bu haktan vazgeçebileceği, sözleşme hukukuna göre bu yasağın kesin olmadığı, yasanın tarafların iradesine ağırlık vererek muvafakat yoluyla emekli aylıklarına bloke konulmasına, borcun başka teminatlara başvurulmadan ödenmesine imkan sağladığı, böylece tarafların sözleşme ile belirledikleri hükmü ortadan kaldırmadığı" *gereğesi ile* "tüketici kredisinin imzalanması sırasında, kredi borcunun teminatı olarak banka nezdindeki (5510 sayılı kanunun uyarınca yaşlılık aylığı alan) emekli maaşı hesabından virman/takas/mahsup suretiyle ödeme yapılmasının borçlu tüketici tarafından kabul edildiği düzenlemesini içeren sözleşme hükümlerinin geçerli ve tarafları bağlayıcı sayılmasının mümkün olduğu" *yönünde içtihadın birleştirilmesine karar verilmiştir.*

II. YASAL DÜZENLEMELER VE DEĞERLENDİRME:

3. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 92. maddesine göre;

"Bu Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir".

Sigortalıların ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sosyal güvenlik hakkı kapsamında olup, sigortalı anılan madde uyarınca bu haktan vazgeçemez, üzerinde tasarruf edemez.

4. Aynı kanunun 93. maddesinin birinci fıkrasına göre;

“Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir

Söz konusu hükümde emekliler arasında memur, işçi veya bağımsız çalışan emeklisi ayrımı yapılmadan, bütün emekliler için geçerli olacak bir düzenleme yapılmıştır. Maddenin birinci cümlesi devir ve temlik yasağına, İkincisi ise haciz yasağına (haczedilmelik ilkesi) ilişkin olup, haciz yasağı için ise iki istisna öngörülmüştür. Bunlardan ilki Sosyal Güvenlik Kurumunun 88 nci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka alacakları olup, diğer borçlar yönünden ise haciz aşamasında borçlunun (aylık alanın) muvafakat etmesidir.

5. Diğer taraftan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 27. Maddesi uyarınca;

"Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür". Kesin hükümsüzlüğün sonuçları ise;

- İşlem kurulduğu andan itibaren hukuki sonuç doğurmaz.
- Kural olarak her ilgili tarafından, her zaman ileri sürülebilir. Dava açmaya gerek yoktur.
- İleri sürülmemiş olsa dahi hakim tarafından resen nazara alınır, bu durum bir itiraz teşkil eder.

6. İşlemin veya sözleşmenin kesin hükümsüzlüğünün ileri sürülmesi, hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilemez. Keza kesin hükümsüz sözleşmeye istinaden edimlerin ifası da sözleşmeyi geçerli hale getirmez. Ancak sözleşme geçersiz olsa dahi ifa edilen edimin, somut uyuşmazlıkta içtihadı birleştirme konusu olan aylıktan yapılan kesintilerin iadesini de gerektirmez. Zira kesin hükümsüz sözleşme çerçevesinde verilen şeylerin iadesi istenebileceğinden ve aylıktan kesinti de bir kredi borcunun ödenmesinden kaynaklandığı için geri istenemez. Kesintilerin iadesini istemede dürüstlük kuralı devreye girecektir. Ancak kesintinin geri istenememesi, işleme veya sözleşmeye geçerlilik kazandırmayacaktır.

7. 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesinin ilk fıkrasında emekli maaşlarının temlik ve devir yasağı ile haczedilmezliğinin öngörüldüğü hükmün hukuki niteliği üzerinde durmak gerekir. Belirtmek gerekir ki sosyal güvenlik; niteliği gereği kamu hukuku alanına girmekte olup, hayatın çeşitli sosyal riskleri karşısında topluma, insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle ücretler ile sigortalıların ve ölümleri durumunda hak sahiplerinin sosyal sigorta haklarının dokunulmaz olması sağlanarak, ücret ve sosyal sigorta yardımlarının olanaklı olduğu ölçüde, anılan kişilerin ellerine geçmesi ve kendileri ile geçimini sağlamak zorunda olduklarının gereksinimlerini sağlamak amacı ile anılan düzenleme yapılmıştır. Düzenlemenin amacı ve sosyal güvenlik hakkının niteliği dikkate alındığında, emredici ve kamu düzeninden olduğu açıktır. Devir ve temlik yasağı, sosyal güvenlik hakkının üzerinde tasarruf edilemezlik ilkesinin sonucudur.

8. Doktrinde de savunulan görüŖe göre 5510 sayılı Kanun'un 93. madde de öngörölen kural emredici nitelikte ve kamu düzenine ilişkindir (Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 136; Akkaya, s. 24; Tolga Akkaya, İcra Memurunun Haczedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Faköitesi Dergisi, C.11, Özel S. 2009, s. 858).

9. Nitekim Yargıtay 12. Hukuk Dairesi de aynen doktrinde ileri sürölen görüŖ doğrultusunda karar vermiştir. Yargıtay bahsedilen ilgili hukuk dairesine göre, "5510 sayılı Kanunun 93. maddesindeki bu düzenleme kamu düzeni ile ilgili olup haczedilmezlik Ŗikayeti de herhangi bir süreye tabi bulunmamaktadır(12. HD 15.12.2009. tarih ve 2009/17020 E, 2009/25077 K).

10. "İİK'nın 83/a maddesi gereğince haczedilemezlikten önceden feragat geçersizdir ve henüz hakkında herhangi bir icra takibi başlatılıp maaşından haciz suretiyle borcun ödenmesine izin verildiğı yönünde davacının iradesinin açıkça ortaya koyulduğundan bahsedilmeyeceğı için kredinin alınması sırasında takas ve virman yönünde verilen muvafakat de geçerli sayılmaz(Y. HGK. 22.02.2022 tarih ve 2021/(13)3-144 E, 2022/164 K).

III. SONUÇ:

11. Tüketici kredisinin imzalanması sırasında, kredi borcunun teminatı olarak banka nezdindeki (5510 sayılı kanunun uyarınca yaşlılık aylığı alan) emekli maaşı hesabından virman/takas/mahsup suretiyle ödeme yapılmasının borçlu tüketici tarafından kabul edildiğı düzenlemesini içeren sözleşme hükümleri 5510 sayılı Kanunu'nun 92, 93, 6098 sayılı TBK.'un 27 ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 83/a maddesi uyarınca geçerli ve bağlayıcı olamaz. Yasal düzenleme çok açık olup, İctihadı birleştirme ile emredici hükümlerin yok sayılması isabetli olmamıştır.

12. Çoğunluğun somut uyuşmazlıklarda kredi çeken aylık, gelir veya ödenek alan sigortalının maaşına uygulanan kesintileri sözleşme geçersiz olduğunu ileri sürerek geri istemesinin doğru olmayacağından hareket ettiğı anlaşılmaktadır. Ancak yukarda açıklandığı üzere yasal düzenlemeler nedeni ile kesin hükümsüz olan bir işlem veya sözleşme, edimlerin ifası neden ile geçerli hale gelmeyecektir. Ancak sözleşme geçersiz olsa bile yapılan kesintilerin istenmesi olanaklı olmayacaktır.

13. Açıklanan nedenlerle çoğunluğun görüşüne katılamamıştır.

KARŞI OY

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 21.03.2025 tarihli 3. Toplantısında, oyçokluğu ile "Tüketici Kredileri nedeniyle sözleşme aşamasındaki izinle emekli maaşları üzerine bloke konulabileceğine" karar verilmiştir. Bu karara iştirak etmiyorum şöyle ki;

A. DEVLETİN TEMEL HAK VE ÖDEVLERİ;

1- Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 2. Maddesinde yer alan;

"Türkiye Cumhuriyeti, *toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, ... sosyal bir hukuk Devletidir*"

5. maddesinde yer alan ;

"Devletin temel amaç ve görevleri, ...devleti ve adalet ilkeleriyle kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; **kişinin temel hak ve hürriyetlerini**, sosyal hukuk bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır"

Ve 60. Maddesinde yer alan;

"M. 60 : Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

Şeklindeki düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye Cumhuriyetinin temelinin tüm kesimlerin sosyal refah ve huzurunu sağlama temelli olduğu, bireylerin kişisel refahını da önemseydiği ve sosyal hukukla bağdaşmayacak ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmayı hedeflediği ve herkese sosyal güvenlik hakkı sağlamayı amaç edindiği anlaşılmaktadır. Devlet sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, yaş, konum ve fiziken zor ve zayıf durumda olan toplum kesitlerinin (çocuklar, kadınlar ve yaşlılar vs.) korunmasına özel önem vermiştir.

2- Ülkemizin temel en temel sosyal güvenlik yasası olan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 1. Maddesinde kanunun amacı;

"Bu Kanunun amacı, **sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak**; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılama yöntemlerini belirlemek;"

Olarak ifade edilmiştir.

B. HACZİN TAMAMEN VEYA KISMEN YASAKLANDIĞI HALLER

3- Devlet temel yasalardan hareketle, İİK'nın 82 vd. maddelerinde, hem kendi kişisel varlığı hem de sosyal yaşam haklarının kısıtlanmaması için, her türlü alacağa ve alacaklılara karşı, borç altına girmiş zayıf konumdaki kişilerin temel yaşam maliyetlerini garanti altına almıştır.

İİK m. 82’de yer alan;

- “1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,
 2. Ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya,
 3. Para, kıymetli evrak, altın, gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeyler hariç olmak üzere, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerine ait kişisel eşya ile ailenin ortak kullanımına hizmet eden tüm ev eşyası,
 4. Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri; değilse, sanat ve mesleki için lüzumlu olan alet ve edevat ve kitapları ve arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları,
 5. Borçlu ve ailesinin idareleri için lüzumlu ise borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,
 6. Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsül için lazım olan tohumluğu,
 7. Borçlu bağ, bahçe veya meyva veya sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan bağ bahçe ve bu sanat için lüzumlu bulunan alet ve edevat,
- Geçimi hayvan yetiştirmeye münhasır olan borçlunun kendisi ve ailesinin maiyetleri için zaruri olan miktarı ve bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları,
8. **Borçlar Kanununun 510** uncu maddesi mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatta iratlar,
 9. Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malul olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dahiş tazminat ve ikramiyeleri,
- Askeri malullerle, şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve **1485** numaralı kanun hükmüne göre verilen inhisar beyiye hisseleri,
10. Bir muavenet sandığı veya cemiyeti tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar,
 11. Vücut veya sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrırın kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar,
 12. 12. Borçlunun haline münasip evi,
 13. Öğrenci bursları.

Medeni Kanunun 807 nci maddesi hükmü saklıdır. 2, (...) 4, 5, 7 ve 12 numaralı bendlerdeki istisna, borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline münhasırdır.

Birinci fıkranın (2), (4), (7) ve (12) numaralı bentlerinde sayılan malların kıymetinin fazla olması durumunda, bedelinden haline münasip bir kısmı, ihtiyacını karşılayabilmesi amacıyla borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır.

İcra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir”

Şeklindeki düzenlemeyle Devlet, emekli, dul ve gazileri, yetimleri, çiftçileri, köylüleri, bazı negatif durumdaki kişileri koruma altına almıştır.

4- Öte yandan İİK'nın 83. Maddesinde yer alan;

“Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.

(Değişik 2. fıkra: 12.04.1968 - 1045 S.Kanun/Madde 1) TARİHÇE Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez.”

Tek geliri aylıkları (maaş) olan ücretli kesim ise kendisi ve ailesinin geçimi için ASGARİ YETECEK miktardaki ücret ve maaşların -1/4'lük kısım hariç- haczedilemeyeceği ve bu kısma dokunulamayacağı kabul edilmiştir. Diğer bir anlatımla, EMEKLİLER DAHİL ücretli kesim DEVLET tarafından açlığa ve sefaletle karşı korunmuştur.

5- Yukarıda 82 ve 83. Maddede sayılan kişilerin açlık ve sefaletle karşı korunması öyle yüksek bir seviyede tutulmuştur ki İİK'nın 83/A maddesinde;

“82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir.”

Şeklindeki düzenlemeyle, ZAYIF KONUMDAKİLERİN ASGARİ GELİRLERİ sadece başkalarına karşı değil, KENDİLERİNE KARŞI DA korunmuştur. Nasıl ki şahıslar sözleşmeyle bir organından vaz geçmesine veya ahlaka ve adama aykırı veya suç teşkil eden bir eylem taahhüdü geçersiz ise, aylık sabit ücretlerinin tamamının haczedilebileceğine dair sözleşme hükümleri de KANUNEN GEÇERSİZ olarak kabul edilmiştir.

C. SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ VE SINIRLARI

6- Her ne kadar 6098 S. TBK'nın 26. maddesindeki

“Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler”

Şeklindeki düzenleme ile TBK'nın sözleşme hukukuna ilişkin temeli “SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ” olarak belirlenmiş ise de hemen akabindeki TBK'nın 27. Maddesinde yer alan;

“Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür”

Denilmek suretiyle, sözleşme özgürlüğüne Kanun'en sınırlama getirilebileceği kabul edilmiştir.

Somut olayda da, İİK 83/A maddesi ile, haklarında haciz kararı uygulanamayacak kişilerden alınacak feragat beyanı ile bu haciz yasağının bertaraf edilemeyeceği garanti altına alınmıştır.

7- 5510 s. SSK'nın 93/1. Maddesinde yer alan;

“Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. (Ek cümle: 18.02.2009 - 5838 S.K/Madde 32) Bir fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve

ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.”

Şeklindeki düzenleme ile EMEKLİ MAAŞLARINA – İİK’YA GÖRE- DAHA FAZLA KORUMA GETİRMEK AMACIYLA, **emekli maaşlarına DEVİR VE TEMLİK YASAĞI** getirilmiş, ayrıca, İİK 83 M. ile ¼’e kadarki koruma altında olan emekli maaşlarının TAMAMINA KORUMA getirelerek, - ÖNCEDEN VERİLECEK İZİNLE **EMEKLİ MAAŞLARININ TAMAMINA HACİZ KONULAMAYACAĞI-** ilkesi kabul edilmiştir.

Öte yandan, İİK’da bu yönde açık yasak bulunmadığından takas, mahsup, virman vs. adlar altında haciz yasağının delinmesinin önüne geçilmek amacıyla TAKİPTEN ÖNCE bu adlar altında maaşlara elkonulmasının önüne geçilmiş, ANCAK, TAKİBİN KESİNLEŞMESİNDEN SONRA, emekli şahsa, başka hacizli mallarının satışını önleyebilmesi için – hacizden feragat yasağı- kaldırılarak, hacize izin / muvafakat verme hak ve yetkisi getirilmiştir. Diğer bir anlatımla, sözleşme özgürlüğü ancak takip kesinleştikten sonraki dönem için tanınmıştır. Bu dönemden önce emekli maaşı tam bir koruma altındadır.

D. 5510 S.K. 93/1 MADDESİNİN ANAYASAYA AYKIRILIĞI HAKKINDA

8- Emeklilik statüsü kazanmayan - diğer ücretliler ve çalışanlar- yönünden İİK’nın 83 m. de maaşın ¼’üne kadarki garanti altında iken emekliler yönünden takipten önce haczin bütünü yasaklanmasının Anayasa’ya aykırı olduğu iddiası ile yerel mahkemelerce Anayasaya Aykırılık iddiasında bulunulmuş ise de Yüksek Mahkeme konuya ilişkin kararında;

“Yaşlılık aylığı, belirli bir süre çalıştıktan sonra çalışamamanın ve kazançtan yoksun kalmanın karşılığı olup, **amacı da yaşlılık döneminde çalışamama dolayısıyla gelirden yoksun kalmaya yönelik tehlikenin ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.** Böylece kişilere, yaşlılık nedeniyle çalışamaz duruma geldiklerinde yaşamlarını sürdürebilecekleri bir geliri sağlama güvencesi verilmektedir.

Sosyal güvenlik her şeyden önce, herhangi bir nedenle kısmen ya da tamamen çalışamayanlara ve bu nedenle **gelir kaybına uğrayarak muhtaç duruma düşenlere, insan onuruna yaraşır asgari bir hayat sürmeleri için gerekli gelirin sağlanmasını** öngörür. Sosyal güvenlik, ekonomik yönden güçsüzleri, insanca yaşamak için yeterli geliri olmayanları koruyup kollar.

Kurallardaki haciz yasağı, borçlunun diğer gelir ve malvarlığından alacağın tahsiline engel bir düzenleme içermediğinden, **hakkın özüne dokunan ölçüsüz bir müdahale YOKTUR.** Bu nedenle **Anayasa’nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir**

Diğer taraftan, İİK’nın 83. maddesi gereğince çalışanların maaşlarının 1/4’ü üzerine haciz mümkün iken yaşlılık aylıkları üzerine haciz yasağının eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de **çalışanlar ile yaşlılık aylığı alanların statüleri aynı olmadığından aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamaz.”**

Gerekçesiyle hükmün Anayasa’ya aykırı olmadığı gibi, yapılan düzenlemenin **DEVLETİN POZİTİF BİR YÜKÜMÜ** olarak görmüştür. **(AYM’nin 06.01.2011 Tarih ve 2009/19 E, – 2011/4 K.)**

E. HACİZ VE BLOKAJ İŞLEMİ ARASINDAKİ FARK

9- Haciz tabiri, İİK ve diğer yasalarda da kullanılan yasal bir tabir olup, alacaklının alacağının tahsilinin sağlanması amacıyla borç altındaki kişinin malvarlığının borca yeter miktardaki kısmı üzerindeki tasarruf yetkisinin Devlet organları vasıtasıyla kısıtlanması anlamına gelmektedir.

Buna mukabil, BLOKAJ tabiri yasal bir tabir olmayıp, TDK Büyük Sözlüğüne göre BLOKE “**Kullanılması önlenmiş, el konulmuş**” anlamına gelen bir sözcüktür. Asla bir hakkı durdurmak, dondurmak, bekletmek vb. anlamına gelmez. BLOKAJ HAKKI, DOĞRUDAN EL KOYMAK HAKKI VERİR.

Somut olay yönünden, çalışan ve emekli maaşları üzerine YASAL TABİR OLAN, **HACİZ YASAĞI** sözcüğündün bahsedilmiş ise de bu yasak fiilayatta BANKALAR tarafından BLOKAJ sözcüğü ile aşılma istenilmektedir. Fiiliyatta MAAŞ ÜZERİNE BLOKAJ KONULMASI, **HACİZ KONULMASINDAN ÇOK AMA ÇOK DAHA AĞIR hüküm ve sonuçlar doğurmaktadır. Haciz ile Blokaaj arasındaki farkı şu şekilde özetlemek mümkündür.**

HACİZ	BLOKAJ
Resmi prosedürü gerektirir	Resmi Prosedürü gerektirmez
Resmi şekle bağlıdır	Resmi şekle bağlı değildir
İtiraz mümkündür	İtiraz mümkün değildir
Borçluya borcunu ödemesi için süre tanır	Borçluya süre tanımaz
İtirazla takip durdurulur	İtiraz hiç mümkün değildir
Belirli prosedürler sonrası alacağı tahsil imkanı verir	Alacağı ıskı hızında tahsil ve emekli maaşına doğrudan ELKOYMA HAKKI verir
Takep memurunun eylemi şikayete tabidir	Bankanın eylemi hiçbir surette şikayet hakkı vermez

Göröldüğü gibi, haciz borçlu için bir darbe ise, blokaj bir yok etmedir. Tabir caizse haciz vurmak ise blokaj öldürmektir. Dolayısıyla, çoğun içinde azı vardır kuralı uyarınca, HACİZ YASAKSA, BLOKAJ (ELKOYMA) HAYDİ HAYDİ YASAKTIR.

F. BLOKAJ HAKKI BANKA TÜKETİCİ KREDİLERİ VE BANKALARLA SINIRLI DEĞİLDİR

10- Her ne kadar, İBK'nın konusu “ödenmeyen tüketici kredileri nedeniyle emekli maaşı üzerine (takas, mahsup, virman vs.) blokaj konulması” ise de, kavram ve konu bununla sınırlı tutulamaz.

Sayın çoğunluk tarafından, “ahde vefa” ve “sözleşme özgürlüğü” gerekçesiyle, emekli maaşı üzerine bloke konulacağı kabul edilmiş olup, bunu yasaklayan 5510 S.K.'nın 93.maddesinde, ALACAKILININ NİTELİĞİ ile ALACAĞIN KAYNAĞI sayılmamış olup, tüketici kredileriyle sınırlı olmaksızın, ticari kredi çekildiğinde, tüketici veya ticari krediye kefil olduğunda da emekli maaşının üzerine bloke konulabileceğini kabul etmek zorunluluğu doğmaktadır. Diğer bir anlatımla, bir kez emekli maaşının TAMAMI üzerine blokaj/elkoyma mümkün denildiğinden, alacağın kaynağı konusunda da bir sınırlama getirilemez.

Hatta, alacaklı bir tefeci bile olabilir. Söz gelimi, yapılan bir ikrazat sözleşmesinde emekli bankadaki maaşı üzerine BLOKE konulmasını kabul etmiş ise, tefeci de sözleşmenin imzası sırasında aldığı blokaj iznini bankaya sunarak, asla haczedemeyeceği emekli maaşı üzerine bloke/elkoyma ve kendi hesabına nakletme hakkı verilmiş olacaktır.

Aynı şekilde, bir kira sözleşmesi sırasında verilen blokaj izni (tahliye taahhüdü geçersiz olduğu halde), İBK sayesinde kira bedeli yönünden kiralayana kiracının emekli maaşına blokaj/el koyma imkan hak ve yetkisi verecektir.

Örneklerin bu şekilde çoğaltılması mümkündür.

Yargı kurumlarının İBK nedeniyle Banka alacağı yönünden blokaj mümkün derken, başkalarının (tefecinin, kirayanın, eser yapımıcısının vs.) alacağı yönünden blokaj mümkün değildir demesi hukukla bağdaşmayacak, çifte standart teşkil edecektir. Diğer bir anlatımla, en büyük finans kaynağı yönünden bile blokaj/el koyma hakkı sağlanıyorsa, diğer alacaklılar yönünden bu hak sağlanmaz denilmesi eşitlik, hak ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacaktır.

İBK kararı, aldıkları maaş AÇLIK SINIRININ BİLE ALTINDA OLAN EMEKLİLER, darda ve zorda kaldıkları için kredi taksitini ödeyememeleri halinde, en büyük finans kaynağı ve kar açıklaması yapan BANKALAR KARŞISINDA EZDİRİLMESİNE YOL AÇACAKTIR.

G. SADECE EMEKLİLER DEĞİL DİĞER NEGATİF POZİSYONDA OLANLAR DA İBK'DAN OLUMSUZ ETKİLENECEKTİR

11- Her ne kadar İBK emeklilerin çektikleri tüketici kredilerini konu alıyor ise de, blokaj/el koyma imkan hak ve yetkisi veren anlayış 5510 s. SSK'dan doğmadığından, sayın çoğunluk tarafından AHDE VEFA (PactaSundServanda) ve Sözleşme Özgürlüğü ilkelerinden yola çıkılarak verildiğinde göre, **HENÜZ EMEKLİ OLMAMIŞ OLAN MEMURLARIN ALDIKLARI AYLIKLA, ASAGARI ÜCRETLİLERİN ALDIKLARI AYLIKLAR ÜZERİNE DE BLOKAJ/EL KOYMA HAKKI VERECEKTİR.** İBK ile diğer çalışanlara göre daha negatif konumda olan ve maaşlarının tamamı yönünden koruma getirilen emekliler yönünden bile blokaj mümkün olabildiğine göre, maaşları emekli maaşından yüksek olan diğer ücretliler için de BLOKAJ YOLU AÇILMIŞ, İBK ile sadece 5510 S.K. 93/1 maddesi değil, İİK'nın 82, 83 ve 83/A maddesi de ilga edilerek, bu anlamda kanaatimce, sadece emeklilerin değil, tüm ücretlilerin sosyal güvenlik hakları zedelenmiştir. Bu anlamda İBK kararının sonucu itibarıyla Anayasa'nın yukarıda mezkur hükümlerine de aykırılık edildiğini düşünüyorum.

H. BASİT TÜKETİCİ KREDİLERİ YARGITAY'IN ÖNÜNE GELMEMEKTEDİR

12- Ortalama olarak 15.000 TL maaş alan emeklilerimize fiiliyatta –ek teminat olmaksızın- maaşının 3 katı, en fazla 5 katı tüketici kredisi verilmekte olup, bu miktarlar hiçbir surette, 2025 itibarıyla HMK 362 m. uyarınca 548.000 TL olan temyiz sınırına ulaşamamaktadır. Hatta çoğu istinaf sınırına bile ulaşamamaktadır. O nedenle, bu düşük miktartlı kredilerin İBK konusu yapılması kanaatimce isabetli ve yerinde değildir.

İ. NİTELİKLE TÜKETİCİ KREDİLERİNDE EK TEMİNATLAR ALINMAKTADIR

13- Nitelikli tüketici kredileri (ek kredisi, araç kredisi, yüksek miktartlı ihtiyaç kredisi) hallerinde bankaların;

- KEFİL,
- İPOTEK,
- REHİN (ARAÇ ÜZERİNE)
- İŞLETME REHNİ,
- KAMBİYO SENEDİ (BONO, ÇEK)

Gibi teminatları aldıkları, AYRIYETEN krediyi çeken emekli ise EMEKLİ MAAŞI ÜZERİNE BLOKAJ İZNİ (TEMİNATI) aldıkları bilinmektedir. Bankalar, alacakları fazlasıyla teminat altına alındığı halde, resmi icra işlemleriyle uğraşmak yerine, sıcak para mahiyetindeki maaşlara doğrudan EL KOYMA YOLUYLA emeklileri oldukça sıkıntılı duruma düşürme hakkı elde etmişlerdir. Diğer bir anlatımla İBK ile TMK'nın 2 m. deki DÜRÜSTLÜK KURALINA AYKIRI HAREKET ETME hak ve yetkisi kazandırmıştır. Zira, nasıl olsa sözleşmenin imzası sırasında BLOKAJ izni alınmıştır. İBK uyarınca bu izin geçerlidir. Bankanın sözleşmeden doğan hakkını kullanması MK 2'ye aykırılık teşkil etmez denilecektir.

J. İBK İLE 5510 S.K. 93/1'DEKİ DEVİR VE TEMLİK YASAĞI KURALI DA YOK EDİLMİŞTİR

14- Emeklilere daha fazla pozitif koruma getiren 5510 S.K.'nın 93/1 m. ile EMEKLİ MAAŞI ÜZERİNE SADECE HACİZ YASAĞI DEĞİL, DEVİR VE TEMLİK YASAĞI da getirilmiştir.

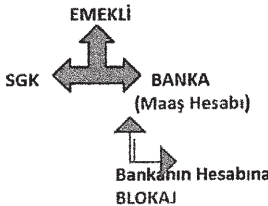
"Alacağın devri" başlıklı 6098 S. TBK'nın 183. Maddesindeki;

"Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.

Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez"

Düzenlemesi uyarınca, alacağın devri, ancak Kanun izin vermiş ise mümkün olabilecektir.

- 1. KİŞİ ALACAKLI : EMEKLİ
- 2. KİŞİ BORÇLU : SGK
- 3. KİŞİ : BANKA

- 1. KİŞİ ALACAKLI : EMEKLİ
- 2. KİŞİ BORÇLU : SGK
- 3. KİŞİ : BANKA

Somut olayda, birisi emekli maaşını ödeyen kuruluşu, diğeri tüketiciye kredi veren kuruluş olmak üzere Bankanın iki şapkası bulunmaktadır.

Banka kredisi sözleşmesi sırasında, tüketiciden aldığı maaşına blokaj izni ile, tüketicinin temerrüde düşmesini bile beklemeden maaş yatar yatmaz, maaş alacağı sahibi emeklinin izniyle, maaş devir ve

temlik almaktadır. Bu suretle, 5510 S.K. 93/1'deki emekli maaşının devir ve temlik yasağı da çiğnenmiş olmaktadır. İBK ile bu devir ve temlik yasağı engeli de aşılmış hale gelmiştir.

K. BLOKAJ İZNİ İLE MAAŞIN ¼'Ü DEĞİL TAMAMINA EL KONULABİLMEKTEDİR

15- Sayın çoğunluk, müzakereler sırasında, bankaların (asıl veya kefalet borçlusu olarak) borcunu ödeyemeyen emeklilerin maaşlarının 1/10'u üzerine blokaj koydukları iddiası gerçekte örtüşmemektedir. Bizzat bankalar nezdinde yaptığımız araştırmayla da teyit ettiğimiz üzere, emekli maaşları üzerine haciz konulabilseydi İİK 83 uyarınca ancak asgari geçim miktarının üzerindeki kısma haciz mümkün olabilecek iken, İBK'nın getirdiği imkan sayesinde EMEKLİ MAAŞININ TAMAMINA BLOKE KONULMASI MÜMKÜN hale gelmiştir. Bankalar burada şuna bakmaktadır. Şayet kredi geri ödeme taksidi emekli maaşının 1/10'una tekabül ediyorsa el koyma/blokaj bu miktarda olabilmektedir. Ancak geri ödeme miktarı maaşın tamamına eşit ise tamamına el koymaktadırlar. Emekli, nasıl olsa ipotek var, araç üzerinde rehin var, bunlar geri ödeme taksidini karşılar diyerek yüksek miktarlı kredi çektiklerinde, bankalar diğer teminatlar yerine nasıl olsa sıcak para diyerek emekli maaşına göz dikerek bunlar üzerine el koyabilmektedirler. Bu durumda, yiyecek ekmeğe hasret kalan emekli, mevcut varlığını ilk isteyene, belki de yarı fiyatına satmak zorunda kalarak iki defa mağdur olabileceklerdir.

SONUÇ : Yukarıda arz ve izah olunan sebeplerle, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından, "emekli maaşları üzerine blokaj/el koyma" imkan hak ve yetkisi veren kararın, İİK'nın 82, 83, 83/a ve 5510 S.K.'nın 93/1 maddesi ile Anayasa'nın 5 ve 60 maddelerine, hak ve nesafet ile hakkaniyet kurallarına aykırı olduğu düşüncesinde olduğumdan sayın çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

KARŞI OY YAZISI

1-DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Bankaların hesaba bloke koyması çeşitli nedenlere dayalı olabilmektedir. İçtihat aykırılığı bulunan kararlar banka kredi sözleşmelerinde kredi borcunun emekli maaşı hesabından ödenebilmesi için tanınan yetkilerle ilgili olduğundan kredi sözleşmeleri ile bu yetkilerin alınması ve buna dayalı olarak kullanılmasının hukuka geçerli olup olmadığı üzerinde durulması gerekir. Bu sözleşmelerde bankaya tanınan yetkiler; takas, mahsup, virman, haciz konulmasına rıza gösterme ve hesaba bloke konulması olup konu hem bu kavramlar üzerinden hem de içtihat aykırılığına konu kararlarda gerekçe olarak yer alan, ahde vefa, hakkın kötüye kullanılması, kavramları yönünden ayrı başlıklar halinde incelenmelidir.

2-HUKUKİ BİR TEMELE DAYANMAYAN BLOKE

Bankanın hasaba bloke koymasındaki asıl amaç kredi borcunun tahsili için gerekli banka işlemleri banka görevlilerince gerçekleştirilinceye kadar hesap sahibi kredi borçlusunun kredi borcu kadar miktar için tasarruf yetkisinin kısıtlanmasıdır. Kredi borcunun tahsili için yapılacak bankacılık işlemi hukuka uygun ise bunu gerçekleştirme amaçlı bloke konulması da hukuka uygun olacaktır. Ancak bu bankacılık işlemi yapılması hukuka aykırı olacak ise veya bu şekilde bir bankacılık işlemi gerektiren bir durum yok ise bloke konulmasının da hukuka uygun olduğundan diğer bir ifadeyle hukuki bir temele dayandığından söz edilemez. Bu nedenle kredi sözleşmesinde bankaya tanınan hesaba bloke koyma yetkisi mutlak ve sınırsız bir yetki olmayıp ancak hukuka geçerli işlemleri yapma yetkisinin kullanılma aracı olabilecektir.

3-SÖZLEŞMEDEKİ MAHSUP YETKİSİ İÇİN BLOKE

Mahsup diğer adı denkleştirme bir itiraz ve aynı borç ilişkisi içinde olur. Burada bir yanda kredi sözleşmesi var. Öbür yanda kendine özgü mevduat sözleşmesine konu olmuş emekli maaşı. Farklı sözleşmeler olunca bankanın mahsup adı altında da bunu yapması mümkün değil. Mümkün olmayan bir şey için de bloke konulabilmesinin hukuki bir temeli bulunduğu söz edilemez. O halde sözleşmedeki mahsup yetkisine dayanılarak kredi borcunun emekli maaşından kesilebilmesinin bir aracı olarak bloke konulması hukuka aykırıdır.

4-TAKAS HAKKI KULLANIMI İÇİN BLOKE

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) 144. maddede; emeklinin geçimine ancak yetecek emekli maaşına ulaşmasını önceleyen ve kolaylaştıran yasaklayıcı bir hüküm yer almaktadır. Hükümde sayılanlar arasında yer alan; nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacakların doğumundan sonra, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebilir. Bu hüküm ile takas hakkına sınır getirilerek alacaklının rıza göstermesi halinde takas yapılabilmesi mümkün kılınmış ancak takası mümkün kılan alacaklı rızasının da takas hakkının doğumundan sonra gerçekleşmesi şartı aranmıştır. Madde olumsuz anlamıyla değerlendirildiğinde takas haklarının doğumundan sonra alacaklının rızası yok ise takas yapılması açıkça yasaklanmıştır. Kanun burada önceden rızayı geçerli kabul etmemiş takas hakkının doğumundan sonra rıza gösterilmesi halinde bunu kabul etmiştir.

Borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacak kavramına emekli maaşı girer mi? Unsurlarıyla baktığımızda gireceği çok açık. İşçi ücreti gibi diye örnek vererek sayınca gireceği çok daha açık.

Bu durumda kredi borcunun ödeme tarihi gelmeden önce sözleşmenin kurulması sırasında önceden alınan rıza geçerli olmadığından emeklinin takas hakkının doğumundan sonra rızası olmaması halinde bankanın emekli maaşı üzerinde takas hakkını kullanabilmesi mümkün değildir. Bu durumda bankanın emekli maaşından keserek kredi borcunu tahsil etmesi geçerli bir işlem olmadığından, bunu gerçekleştirebilme aracı olarak hesaba bloke konulmasının hukuka uygun bir işlem olarak kabul edilebilmesi de mümkün olmayacaktır.

5- VİRMAN YETKİSİ İÇİN BLOKE

Virman, aynı banka şubesinde bulunan ve aynı kişiye ait hesaplar arasında yapılan para transferi işlemidir. Hesaplar arası para transferi yapmak hesap sahibine ait bir hak ve yetkidir. Kişinin kendisine ait olan bu yetkiyi bankaya tanınması bankanın bu konuda kişiyi temsile yetkili kılınmasıdır. Kişi kredi borcunun ödenmesi için emekli maaşından kredi borcu hesabına virman yapılmasını kabul etmiş olsa da emekli maaşından kesilmesini kabul etmediğini bildirmek suretiyle bu temsil yetkisini ortadan kaldırmış olacaktır. Ortadan kaldırılmış bir yetkiye dayanılarak emekli maaşı hesabından kredi borcu hesabına aktarma (virman) yapabilmenin bir aracı olarak hesaba bloke konulmasının da hukuka uygun bir bankacılık işlemi sayılabilmesi mümkün olmayacaktır.

6-OTOMATİK ÖDEME TALİMATI İÇİN BLOKE

Bankanın emekli maaşı hesabından kredi borcunu tahsil etmesinin otomatik ödeme talimatına benzetilmek suretiyle de hukuka uygun işlem olduğu sonucuna varılamaz. Otomatik ödeme talimatı da virman gibi hesap sahibine ait bir hak ve yetkidir. Kişi otomatik ödeme talimatı verir ama bir saat sonra vazgeçer bu talimatı kaldırır. Oysa ki blokede, değil bir saat belki üç yıl sonra bile bu talimat kaldırılmamaktadır. Kişinin kaldıramadığı, yönetemediği bir talimatın otomatik ödeme talimatı sayılabilmesinin hiç bir dayanağı yoktur. Otomatik ödeme talimatı kavramına sığınarak, bunun aracı olarak bloke konulması da açıkça hukuka aykırıdır.

7-HACİZ YASAĞI HÜKÜMLERİ

2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda (İİK); emekli maaşlarının borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabileceği (İİK 83/1) ancak haczolunacak miktarın emekli maaşının dörtte birinden az olamayacağı (İİK 83/2), hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm emekli maaşı için haczedilebilecek miktarı gösterdiği kadar olumsuz anlamıyla da haczedilmeyecek miktarı göstermekte olup borçlu ve ailesinin geçinmeleri için gereken miktar için açık bir haciz yasağını ortaya koymaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 93/1. maddede yer alan ve bu Kanuna tabi olarak ödenen emekli maaşlarını da kapsayan hüküm ise şöyledir: Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakatı bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.

Bu hüküm ile de emekli maaşlarının tümü için devir ve temlik yasağı ile haciz yasağı getirilmiş ayrıca son cümlesiyle; borçlu emeklinin, haczedilmezlik şikayetiyle uğraşmasına gerek kalmaksızın haciz taleplerinin icra müdürü tarafından kendiliğinden reddedilebilmesi mümkün kılınmıştır. Hatta bu mümkün kılınma “tarafından reddedilir” ibaresiyle icra müdürüne, yerine getirilmesi zorunlu bir ödev olarak emredici biçimde yüklenmiştir.

Alacağın varlığını kabul eden kesinleşmiş bir mahkeme kararına (kesin hüküm) dayalı olarak başlatılmış bir takip olsa dahi emekli maaşına haciz konulamaz iken, zira kanun bunu açıkça yasaklamış iken, ortada ne bir dava, ne bir karar, ne bir takip dahi yok iken, bu yasakları dolanmanın bir aracı olarak sözleşmelere konulan hükümlere dayanılarak hesaba bloke konulabileceği de düşünülemez.

8-ÖNCEDEN SÖZLEŞME YASAĞI

İcra ve iflas Kanununun 83/a maddesinde yer alan; “82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir” hükmü ile de haciz aşaması gelmeden önce bu konuda anlaşma yapılması yasaklanmış ve uyulmamasının yaptırımı da geçersizlik olarak gösterilmiştir. Bu hüküm İİK’nda yer almasına rağmen borçlar hukukunun sözleşme serbestisi ilkesine getirdiği sınır nedeniyle özel borçlar hukuku kuralı niteliğindedir.

5510 sayılı Kanunun 92/1. maddede ise haciz ve takası da kapsayan çok daha geniş emredici yasaklayıcı hüküm bulunmaktadır. Bu hükme göre; bu Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir. Bu hüküm emekli maaşının haczedilmezlik yasağından vazgeçmeyle ilgili sözleşmeleri kapsadığı kadar emekli maaşına ulaşabilmeyi engelleyen diğer sözleşmeleri de kapsamaktadır. Bu yasaklayıcı hüküm de borçlar hukukunun sözleşme özgürlüğü kuralına sınır getiren özel borçlar hukuku düzenlemesi niteliğindedir.

Kanunun 93/1 maddesinin son cümlesinin olumsuz anlamıyla borçlunun muvafakatı bulunması halinde emekli maaşı haczedilebilir ise de bu hükmün 92. maddedeki yasaklayıcı hükümle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle emekli maaşının haczedilebileceğine dair yapılan anlaşmanın ve bu kapsamdaki muvafakat beyanının geçerli olabilmesi ancak haciz aşaması geldikten sonra yapılmış olması halinde geçerli olacaktır. Bu yasaklayıcı hüküm sadece haczedilmezlikle ilgili olmayıp alacaklı rızasıyla bankanın yapabileceği takas için de geçerlidir. Ayrıca takas yapma sonucunu doğuracak şekilde virman ve otomatik ödeme talimatları yetkisi de bu yasağın kapsamına girer.

Önceden sözleşme yapılması gerek bu hükümlerle gerekse takas için TBK 144. madde hükmü ile emredici biçimde açıkça yasaklanmış iken haciz aşaması gelmeden, takas hakkı doğmadan önce kredi sözleşmesinde yer alan bankaya emekli maaşı hesabından kesme yetkisi ve bunun aracı olarak bloke koyma yetkisi tanıyan sözleşme hükümlerinin geçerli olabilmesi de mümkün değildir. Bu durumda bankanın koyduğu bloke, önceden sözleşme yasağı hükümlerine de açıkça aykırıdır.

9-MUVAFAKAT CÜMLESİNİN ANLAMI

5510 sayılı Kanunun 93/1. maddesine 2009 yılında eklenen “Bu fıkra göre haciz yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakatı bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir” cümlesi de haciz yasaklarına ilişkin bir değişiklik getirmemiştir. Çünkü bu değişikliğe rağmen, yasa koyucu önceden sözleşme yasağıyla ilgili 92. maddeyi değiştirme gereği duymamıştır. Keza benzer bir hükmün yer aldığı İİK 83/a maddede de değişiklik yapılmamıştır. Önceden sözleşme yasağı mutlak emredici bir hüküm olarak aynen durmaktadır.

Bu cümle eklenmeden önce de borçlu muvafakat etmişse haciz konulabilirdi. Ancak bu muvafakatin haciz aşaması geldikten sonra verilmesi gerekirdi. Çünkü bir borç varsa ve borçlu haciz aşaması geldikten sonra ben bu borcu emekli maaşımdan ödeyeceğim diye rıza göstermişse bu borç ödemesine zaten kim engel olabilir ki. Bu değişikliğin sonucu bankaya yeni kapı açmak değildir. Haciz aşaması gelmeden alınan rıza ve muvafakatlari geçerli saymak hiç değildir.

Aslında yasa koyucu bu değişiklikle koyduğu bir yasağı güçlendirmiş teminatlandırmış, zorlanan bir kapıyı kapatmak istemiştir. Emekli mahkeme kapılarında haczedilmezlik şikayetiyle uğraşmasın diye icra müdürünün kendiliğinden yapamayacağı bir şeyi, kendiliğinden yapabilir haciz talebini reddedebilir hale getirmiş, sonuçta yine emekliyi korumuştur. Böyle olunca da madem muvakat ile haciz mümkün, öyleyse bu yasak kesin bir yasak değil, yasak kesin olmayınca bloke de konulabilir görüşünün 92. maddede yer alan geçersizlik yaptırımli, mutlak emredici önceden sözleşme yasağı karşısında kabul edilebilir bir yanı da yoktur.

10-BANKACILIK KANUNUNDAKİ YASAKLAMA

5411 sayılı Bankacılık Kanunu 61. maddede bankaların mevduatı geri alma hakkını sınırlandıramaları kanuna uygunluk nedenleri dışında yasaklanmış ve 146/1-o madde hükmü ile de idari para cezası öngörölmek suretiyle hukuka aykırı eylem olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlerin sonucu olarak da kanuna uygunluk nedeni taşımayan blokelerin hukuka aykırılığı tartışmasıdır. Bankaların emekli maaşından kredi borcunu doğrudan kesmesi ancak takas niteliğinde olabilecektir. Emekli maaşının takas hakkı doğmadan alınan rızaya dayalı takas edilemeyeceğı yukarıda açıklanmış olup 61. maddede sayılan takas da ancak TBK 144. madde kapsamında kalmayan takaslar için hukuka uygunluk nedeni sayılabilir. O halde emekli maaşı hesabına takas amaçlı bloke konulmasının Bankacılık Kanunu ile de açıkça yasaklanmış olduğu çok açıktır.

11-AHDE VEFA – SÖZÜN MEŞRULUĞU

Emekli maaşı hesabına bloke konulabileceğini kabul eden görüşün temel gerekçesi ahde vefa ilkesi olmuştur. Hukukumuzda sözleşme özgürlüğü vardır ama bunu sınırlayan hükümler de vardır. Ahde vefa göstermek, sözleşmeye uymak sözünde durmak tabi ki önemli. Sadece hukukta değil tüm kurallar nizamında bu ilkenin yeri var. Ahlak kuralları da ahde vefayı gerektirir. İnsan sözünde durmalı ama durulacak sözün de meşru olması gerekir. İki arkadaş bir evden hırsızlık yapmak için anlaşmış ama biri sözünde durup gelmemiş ise ahde vefa var diye gelmeyi kim kınayabilir? Borçlar hukuku kurallanmış da zaten ahde vefa için öncelikle sözün meşru olmasını arıyor. 6098 sayılı TBK 26. madde taraflara sözleşme içeriğini serbestçe belirleme özgürlüğü tanımış ama kanunda öngörölen sınırlar içinde diyerek de sınır koymuştur. Bu sınırlardan birisi de TBK 27. maddede yer alan emredici kanun hükümlerine aykırı, ahlaka aykırı, kişilik haklarına aykırı sözleşme hükmünün geçersiz sayılmasıdır.

Takas için de bloke için de önceden anlaşma yasağı emredici bir kanun hükmü iken, emredici kanun hükmüne aykırı olan bu sözün, TBK 27. madde gereğı hükümsüz, itibarsız, geçersiz, meşruiyetten yoksun ve kanuna aykırı olduğu yerde vefa gösterilecek ne bir ahd, ne de bir sözleşme hükmü vardır. Meşru olmayan geçerli sayılmayan bir söze vefa olmaz. Kanun önünde hüküm ifade etmeyen, geçersizdir ve muteber değildir şeklinde açık kanun hükümleri bulunan bir yerde de ahde vefa olmaz, sözleşmeye bağlılık olmaz, kaldı ki söz olmaz, uyulmadı diye sözleşmeye aykırılık olmaz, yaptırım olmaz. Bunlar olmuyorsa emekli maaşına bloke de olamaz. Buna rağmen ahde vefa ilkesine dayanılmak suretiyle bankanın emekli

maaşı hesabına bloke koyabileceğinin kabul edilmesi sözleşme hukukunun en temel kurallarından olan TBK 26 ve 27. madde hükümlerine de açıkça aykırıdır.

12-ÖZEL KURAL GENEL KURAL İLİŞKİSİ

Sözleşme özgürlüğü, sözleşmeye bağlılık ve ahde vefa kuralları borçlar hukukunun genel kurallarıdır. Ancak yukarıda değişik başlıklarda sayılan yasaklayıcı hükümler bu genel kurallara istisna getiren, bunları sınırlayan özel kurallardır. Sınırlayıcı istisna getiren özel kurallar daha öncelikle uygulanması gerekirken, ahde vefa genel kuralına öncelik tanınarak sonuca gidilmesi hukukun en temel esaslarından birini oluşturan özel kuralın, genel kurala göre öncelikle uygulanması zorunluluğuna açıkça aykırı bir sonuç olmuştur.

13-HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASI YASAĞI

Emekli maaşı hesabına bloke konulabileceğini kabul eden görüşün bir diğer temel gerekçesi ise hakkın kötüye kullanılması yasağı (dürüstlük kuralı) olmuş, emekli maaşından ödemeyi kabul ederek kredi çeken kimsenin, emekli maaşına ilişkin kanundaki yasakları ileri sürerek bunu ödemekten kaçınmak istemesinin hakkın kötüye kullanımı olacağı ve dinlenmeyeceği belirtilmiştir.

Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken iyi niyet kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz (4721 sayılı TMK 3. madde). Hakkın kötüye kullanılması, hak sahibinin hakkını, olağan amacıyla değil, başka bir amaçla kullanmasıdır (Kemal Gözler, İnsan Hakları Hukuku 2018 sf. 303). Kanun açıkça emekli maaşına ulaşmayı amaçlayan ve önceleyen emredici hükümler getirmiş ve bunu, emekliyi üçüncü kişilere karşı korumak kadar kendisine karşı dahi korumak için getirmiş iken kanun hükümleri uygulanarak emekli maaşının kendisine verilmesini isteme yönündeki emekli davranışını, hakkın kötüye kullanımı olarak da değerlendirebilmek mümkün değildir. Zira burada emekli hakkını olağan amacı dışında kullanmış sayılamaz.

Konu dürüstlük meselesi de değil. Dünyanın binbir türlü hali var. İnsan borçlanıyor Ama bazen ödeyemiyor. Depremler, afetler, kazalar, şifası zor hastalıklar öngörülemeyen olaylar daha pek çok rutini bozan olaylar yaşanabiliyor. Emeklinin başına bir şeyler gelmiş, acze düşmüş, borcunu ödeyememişse ne yapsın? Ne yaparsa yapsın, madem borç aldı borcunu ödesin demek yukarıda yer verilen yasaklarla da bağdaşmaz. Bu bağdaşmazlığın içinde ve üstelik açık yasaklayıcı ve koruyucu hükümlerin olduğu yerde hakkın kötüye kullanılması yasağından da söz edilemez. Kaldı ki hakkın kötüye kullanılması yasağı hukukun, adaleti sağlama amacı için tam çözüm üretmediği yerde gerekçe yapılabilir genel bir düzenlemedir. Çözüm anahtarının bulunamadığı yerde kullanılan maymuncuk anahtara benzer. Açık kuralların, açık yasakların olduğu yerde, hakkın kötüye kullanılması yasağı ile çözüme gidilerek bloke konulmaya meşruluk kazandırılması da emeklinin ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarının karşılanabilmesini önceleyen koruma amaçlı hükümlerin varlığına açıkça aykırı olmuştur.

14-BANKA ALACAĞINI NASIL ALACAK

Kanun bu yasaklayıcı hükümlerle alacaklı bankanın alacağından vazgeçmesini mi istemektedir? Hukuk devletinde kanunun böyle bir amaç taşıyabileceği düşünülemez. Kanunun amacı kişilerin ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için emekli maaşına ulaşımını kolaylaştırmak ve sağlamaktır. Yukarıda yer verilen hükümler alacaklılara, borçlunun, emekli maaşı dışındaki haczedilebilir mal varlığı haklarına yönelinebilmesini bu yolla alacağını tahsil edebilmesini yasaklamış değildir.

Bankanın normal icra prosedürüne tabi olarak alacağını haczedilebilir diğer mal ve haklardan tahsil etmek yerine, kişinin ve ailesinin; ekmeği, yemeği, sobasında kömürü, evinde ışığı, çeşmede akan suyu olacak emekli maaşına önceden verilen geçersiz rızaya (muvafakata) dayanarak doğrudan el koymasının kabul edilebilir bir hukuki temeli bulunmamaktadır.

15-GEÇİM İÇİN GEREKEN PARANIN ELZEMLİĞİ

Bloke konulabilir görüşü için, bloke konulamaz ise bankaların emeklilere kredi vermeyeceği, emeklilerin mağdur olacağı, bunun ise emekliler aleyhine sonuç doğuracağı gerekçeleri de getirilmiştir. Bir yanda emeklinin yaşamını devam ettirebileceği, zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabileceği emekli maaşı, öbür yanda bu temel günlük zorunlu ihtiyaçları aşan tüketimler için gerekli parayı borç olarak (kredi) isteme söz konusuysa ve bir yorum gerekiyorsa tabi ki daha elzem olan geçim için gereken paradır.Yorumun da bunu sağlayacak emekli maaşından yana yapılması gerekir. Kaldı ki kanun açık yasaklayıcı hükümlerle yorum ihtiyacı da bırakmamıştır.

Açık kanun hükümlerinin olduğu yerde dolaylı nedenlerle bu hükümler berteraf edilemez. Hakim açık kanun hükümlerini uygulamak durumda olup kanunun getiriliş amacı ile bağdaşmayan gerekçelere dayanılarak kanun hükümleri etkisiz kılınamaz. Aksine bir yorum ve uygulama ile hakimın yasa koyucu yerine geçmesi hukuk devleti ilkesiyle de bağdaşmayacaktır

16-ANAYASAL HAKLARA UYGUN YORUM

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili olarak Anayasada; herkesin, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu (12/1) temel hak ve hürriyetlerin, ölerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı (13/1) düzenlenmiştir.

İctihadı birleştirmenin konusu, anayasada yer alan kişisel, ekonomik ve sosyal haklar ile Devletin bu kapsamdaki ödevleriyle de ilgilidir. Anayasaya göre: Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir (md. 17/1). Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır (md. 41/1). Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir (md. 60/1). Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar (md. 60/2).

Hukuku kendiliğinden uygulamakla yükümlü olan hâkim (HMK 33/1), hukuk kurallarını yorumlayıp, kapsam belirleyerek uygularken temel hak ve hürriyetlerin kapsamına da uygun bir yorum ve değerlendirme yapmalı sınırlayan açık bir kanun hükmü olmadıkça bunları sınırlayan ortadan kaldıran bir sonuç doğuracak şekilde bir yorum ve sonuca neden olmamalıdır. Aksine yapılacak bir müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmedeği müddetçe temel hak ve hürriyetin düzenlendiği Anayasa maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

Kişinin kendisi ve ailesinin geçimine ancak yetecek emekli maaşına ulaşabilmesi ve böylece aç sefil kalmadan topluma muhtaç hale düşmeden ailece yaşayabilmeleri, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ve sosyal güvenlik hakkıyla ve Devletin, ailenin huzur ve refahı için gerekli tedbirleri alma ödeviyle doğrudan ilgilidir.

Bu hak ve ödevleri gözetir biçimde anayasaya uygun yorum yapılması zorunluluğu da farklı bir sonuca varmayı mümkün kılmaz. Kaldı ki kanun koyucu bir yorum ihtiyacı da gerektirmeyecek biçimde bu anayasal haklara ve bu haklarla ilgili devletin pozitif yükümlülüklerine uygun biçimde yasaklayıcı ve koruyucu kanun hükümlerini de getirmek suretiyle uygulanmasını emretmiştir.

17-HAKSIZ ŞART – GENEL İŞLEM KOŞULU

Yukarıdaki başlıklarda da açıklandığı üzere emredici kanun hükümlerine aykırı sözleşme hükümleri geçersiz olup hüküm ifade etmez. Kanunun (TBK) 27. maddesinde bu genel kural yer aldığı halde yasa koyucu, İİK 83/a ve 5510 sayılı kanun 92. maddede geçersizliği ve muteber olmamayı özel olarak da düzenleme gereği görmüştür. Kanunun hem genel hem de özel hükümler ile açıkça geçersizlik yaptırımına tabi tuttuğu bir sözleşme hükmünün haksız şart mı genel işlem koşulu mu olduğu ve bunun sonucuna göre bağlayıcılığı tartışmasına da gerek kalmaz. Bu nedenle kredi sözleşmesinde yer alan emekli maaşına ulaşım engeli içeren sözleşme hükümlerinin haksız şart veya genel işlem koşulu unsurları içerip içermediği konusunda bir değerlendirmeye bile gerek bulunmamaktadır.

18-SONUÇ

Bankaların; haciz aşaması gelmeden veya takas hakkı doğmadan önce kredi sözleşmeleri ile alınan muvafakat beyanlarına dayanarak emekli maaşı hesabına bloke koymaları açıkça kanuna aykırıdır. Özel kurallar var iken genel kurallar ile sonuca gidilemez. Kanun koyucu açık yasaklar getirip emekliyi hem kendine karşı hem de diğer kişilere karşı korumak istemiş ise mahkemelerin de buna uyması zorunludur. Ödenmesi gereken başka bir borç olsa bile emeklinin geçimine ancak yetecek paraya ulaşması önemsenerek ve öncelenerek emredici kurallar getirilmiş olduğundan içtihatları birleştirici yorumun da buna uygun olarak yapılması gerekir. Bu kurallar anayasadaki temel hakların teminatı niteliğinde olunca anayasaya uygun yorum da bunu gerektirir.

Kural yoktur. Hakim hukuk da yaratır. Ama kanunun olduğu yerde hakim hukuku olmaz. Hakim sayısınca hukuk olmaz. Hakim kendini yasa koyucu yerine koyamaz. Yasa koyucunun değıştirmedığı bir yasayı değıştirme sonucunu içeren bir yetkiyi de kendinde bulamaz.

İnsan haklarına dayalı sosyal devlet olma kurallarımız, insanı yaşat ki devlet yaşasın diye bir kural, bir yasak getirmiş iken; emekliler, ekmezsiz, çorbasız, sobasız, ışıksız kalırsa kalsınlar ama önce bankaya olan borçları ödensin sonucunu doğuran bir yorum yapılamaz.

İçtihat aykırılığı bulunan kararların kredi sözleşmesi hükümlerine dayanılarak bankanın emekli maaşı hesabına bloke koymayacağı yönünde birleştirilmesi gerektiği görüşünde olduğumdan, içtihatların bloke konulabileceği şeklinde birleştirilmesini kabul eden değerli çoğunluk görüşüne katılamıyorum.